

mpc

**Miesto vhodnej motivácie
vo výučbe čítania s porozumením**

JANA TOMÁŠKOVÁ

ISBN 978-80-565-1436-8

2018

**MIESTO VHODNEJ MOTIVÁCIE
VO VÝUČBE
ČÍTANIA S POROZUMENÍM**

Jana Tomášková

Bratislava 2018

Text © PaedDr. Jana Tomášková, PhD.

**MIESTO VHODNEJ MOTIVÁCIE
VO VÝUČBE
ČÍTANIA S POROZUMENÍM**

Vydalo Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave, Ševčenkova 1128/11, 850 05 Bratislava,
www.mpc-edu.sk, v roku 2018 ako 1. vydanie s počtom strán 60.

Recenzenti: PhDr. Katarína Hincová, PhD., PaedDr. Mária Grolmusová

Redakčná úprava: Mgr. Terézia Peciarová

Grafická úprava: Ing. Monika Chovancová

ISBN 978-80-565-1436-8

OBSAH

Úvod	5
1 Motivácia vo vyučovacom procese – teoretické východiská	6
1.1 Definovanie pojmu motivácia	6
1.2 Druhy motivácie	9
1.2.1 Vnútoraná motivácia	10
1.2.2 Vonkajšia motivácia	11
1.3 Poruchy motivácie	12
2 Motivačné pôsobenie učiteľa	13
2.1 Osobnosť učiteľa a jeho vlastnosti	13
2.2 Podpora učebného štýlu žiaka učiteľom	14
3 Motivačné faktory – stimuly žiakov k čítaniu s porozumením	17
3.1 Učivo ako motivačný činiteľ	19
3.2 Motivácia úlohami	20
3.3 Text ako motivačný činiteľ	21
3.4 Motivácia pomocou hodnotenia	23
3.5 Motivácia pomocou vyučovacích metód a stratégií	23
Záver	27
Zoznam bibliografických odkazov	28
Prílohy	30
Príloha A	31
Príloha B	32
Príloha C	33
Príloha D	40
Príloha E	43
Príloha F	51

ÚVOD

Učebný zdroj *Miesto vhodnej motivácie vo výučbe čítania s porozumením* je študijným materiálom pre účastníkov vzdelávacieho programu Ako motivovať žiakov k čítaniu s porozumením, ale aj pre všetkých, ktorí chcú hlbšie preniknúť do mechanizmu podnecovania žiakov k čítaniu aplikovaním nových didaktických prístupov vo vyučovacom procese i externom prostredí.

Učebný zdroj sa skladá z troch teoretických kapitol a aplikačnej prílohovej časti. V prvej kapitole je z rôznych uhlov pohľadu definovaný pojem *motivácia*. Druhá kapitola je orientovaná na jeden zo základných prvkov vyučovacieho procesu – osobnostné kvality učiteľa, ktoré môžu podnietiť motiváciu žiakov vo vyučovacom procese. Učebný štýl žiaka je jedným z faktorov, ktoré za predpokladu, že ich učiteľ pozná, môže vhodne využiť vo svojom pedagogickom pôsobení. Tretia kapitola sa zameriava na motivačné faktory pôsobiace na žiaka. Motivačné podnety sú prepojené s podnetmi žiakov k čítaniu s porozumením.

Koncepčným zámerom autorky učebného zdroja je v prílohách učebného zdroja prezentovať pracovné východiskové texty s ukázkami didakticky spracovaných vybraných tém, ktoré sú vypracované podľa platnej pedagogickej dokumentácie. Ide o študijný materiál, ktorý je podkladom na riešenie úloh v prezenčnej i dištančnej forme vzdelávacieho programu. Ukážky prezentujú prácu učiteľov primárneho, sekundárneho vzdelávania i strednej školy a zahŕňajú rôzne témy a vyučovacie predmety. V prílohách sú uvedené úlohy pre účastníkov vzdelávania a ukážky dobrých pedagogických skúseností s aplikovaním čitateľských stratégií v rôznych predmetoch a školách.

Učebný zdroj by mal podnietiť čitateľa k zamysleniu sa nad vlastným pedagogickým pôsobením, činnosťami, ktoré realizuje vo vyučovacom procese, a svojím motivačným pôsobením na žiakov. Verím, že predložený materiál splní svoj účel.

Autorka

1 | MOTIVÁCIA VO VYUČOVACOM PROCESE – TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Motivácia predstavuje silu, ktorá ľudí vedie k tomu, aby sa správali určitým spôsobom, vybrali si ciele a volili prostriedky na ich realizáciu. Je to aktivizácia organizmu, jeho vnútorný stav, ktorým človek reaguje na určité podnety zo svojho okolia.

1.1 DEFINOVANIE POJMU MOTIVÁCIA

Termín motivácia pochádza z latinského slova *movēre* a znamená hýbať sa, pohybovať sa. Problematika motivácie v bežnom živote i vo vyučovacom procese je závažná a komplikovaná, psychológovia ju intenzívne skúmajú už niekoľko desaťročí. Ukazuje sa, že dobre motivovaní ľudia sú ľudia s jasne definovaným cieľom, ktorí robia také kroky, aby ho dosiahli.

V súvislosti s motiváciou sa smerodajným pre nás stáva to, prečo sa ľudia správajú určitým spôsobom. Väčšinou je motivácia charakterizovaná ako smerovanie a trvanie v činnosti. J. Dědina a V. Cejthamr (2005) rozlišujú štyri črty, na ktorých stojí definícia motivácie:

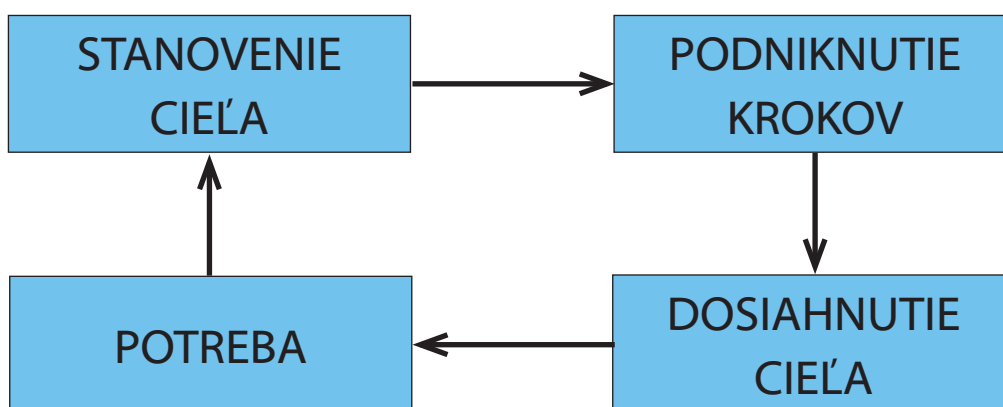
- motivácia je individuálna záležitosť, to znamená, že každý jedinec je jedinečná osobnosť a väčšina teórií motivácie počíta s tým, že sa určitým spôsobom prejaví,
- motivácia je väčšinou zámerná, je pod kontrolou príslušného človeka a jeho správania (napríklad vynaložená energia alebo výber aktivít),
- dva najdôležitejšie faktory motivácie sú to, čo ľudí povzbudzuje, a sila jedinca zapojiť sa do určitého konania,
- účelom motivačných teórií je predpovedanie správania. Motivácia nie je iba správanie samé o sebe, ale ani výkon. Zahrňuje jednanie a taktiež vnútorné a vonkajšie sily, ktoré ovplyvňujú výber konania daného človeka.

„Motivácia je výsledkom interakcie medzi človekom a situáciou. Je jednoznačné, že ľudia sa líšia, ak ide o motivačný náboj, ale celkovo sa motivácia líši v závislosti od situácií. Pri analýze koncepcie motivácie musíme mať na pamäti, že úroveň motivácie sa líši v prípade jednotlivých osôb a dôležitú rolu zohráva i čas. Motivácia je taktiež ochota vynaložiť značné úsilie na dosiahnutie cieľov organizácie, podmienená tým, že jednotlivec súčasne uspokojí svoje potreby“ (Robbins 2004, s. 390).

Navonok sa motivácia prejavuje ako určitá „energetická“ stránka správania, vnáša do dynamiku, vedie k aktivácii, oživeniu, zmene, úprave alebo inhibícii činnosti. Okrem toho má motivácia aj regulačnú funkciu. Reguluje totiž aktivitu človeka a koncentruje jeho konanie na dosiahnutie určitého vytýčeného cieľa, ktorého splnenie prispieva pozitívne k obnoveniu vnútornej psychickej rovnováhy (Szarková 2004). Z uvedeného vyplýva, že motiváciu tvorí súbor činiteľov predstavujúcich vnútorné hnacie sily činnosti človeka, sily, ktoré riadia jeho poznávanie, prežívanie a konanie. Je to určitá hybná sila, ktorá iniciuje v človeku určitú činnosť s cieľom uspokojiť nejakú potrebu.

L. Blažek (2011) pojem motivácia chápe ako psychologické dôvody, resp. príčiny ľudského jednania. Ide o zvláštny druh príčinnosti, ktorú vyjadruje pojem motív. Konkrétnym motívom sa vysvetľuje, prečo človek koná určitým spôsobom, čo súvisí so snahou dosiahnuť určitý cieľ. Motivovanie je vnútorné pôsobenie na vnútornú motivačnú štruktúru človeka prostredníctvom určitých podnetov s cieľom dosiahnuť žiaduce správanie.

Armstrong (2007, s. 220) motiváciu charakterizuje ako „cieľovo orientované správanie“. Ľudia sú motivovaní, keď očakávajú, že určité kroky pravdepodobne budú viesť k dosiahnutiu cieľa alebo hodnotnej odmeny, ktorá uspokojí ich potreby. Model procesu motivácie súvisí s potrebami (obr. 1). „Motivácia je iniciovaná vedomým alebo mimovoľným zistením neuspokojenej potreby a volí si spôsoby správania, ktoré vedú k dosiahnutiu cieľa.“

Obrázok 1 Proces motivácie (Zdroj: Armstrong 2007, s. 220)

Kachanáková (2003, s. 143) uvádza, že „pojmom motivácia vyjadrujeme skutočnosť, že v ľudskej psychike pôsobia špecifické, nie vždy úplne vedomé vnútorné hybné sily (pohnútky a motívy), ktoré človeka a jeho správanie určitým smerom orientujú“. Navonok sa pôsobenie týchto síl prejavuje vo forme motivovanej činnosti.

Novotná (2012) definuje motiváciu ako vnútornú silu, ktorá uvádza do pohybu prežívanie, vnútorné psychické procesy a konanie. Motívy rozdeľuje na: pudy, potreby, sklony, záujmy, prania, túžby, hodnoty a ideály.

Višnovský, J., Nagyová, L., Šajbidorová, M. (2008, s. 115) motiváciu ľudskej činnosti chápu ako jednu z troch, resp. štyroch základných subštruktúr osobnosti, ktorú možno považovať za najzaujímavejšiu, ale aj najzložitejšiu osobnostnú subštruktúru. Autori uvádzajú, že „motivácia vyjadruje skutočnosť, že v ľudskej psychike pôsobia špecifické, nie vždy plne uvedomované vnútorné hybné sily (pohnútky, motívy), ktoré človeka a jeho činnosť určitým smerom orientujú, aktivizujú a vyvolanú aktivitu udržujú“. Podľa uvedených autorov motivácia súčasne pôsobí v troch dimenziách:

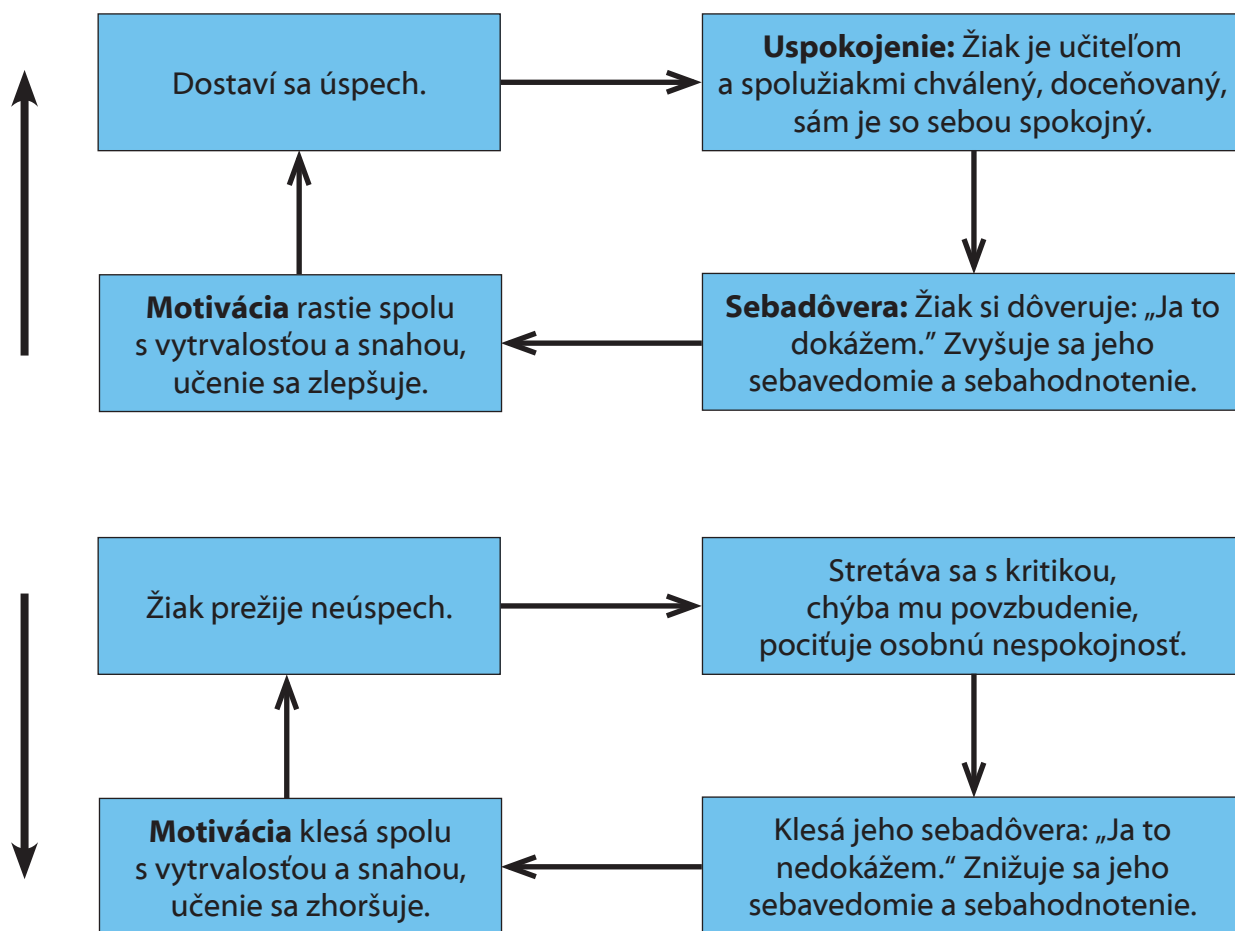
- dimenzia smeru – motivácia orientuje činnosť človeka určitým smerom a naopak, od iných smerov ju odvracia,
- dimenzia intenzity – činnosť človeka je v závislosti od intenzity motivácie viac alebo menej usilovná, človek vynakladá na dosiahnutie cieľa určeného dimenziou viac alebo menej energie,
- dimenzia stálosti (vytrvalosti, perzistencie) – vyznačuje sa mierou schopnosti človeka prekonať rozličné vonkajšie či vnútorné bariéry a prekážky, ktoré sa vyskytujú pri realizácii danej motivovanej činnosti. Vysoká miera perzistencie znamená, že motivovaný človek pokračuje v motivovanej činnosti v nezmenenom smere a intenzite aj situácii, keď sa stretáva s rôznymi prekážkami.

V pedagogickej praxi môžeme motiváciu chápať ako spôsob manipulácie alebo spôsob, ako dostať žiakov tam, kam chceme, bez toho, aby si uvedomili, čo je zámerom učiteľa. Dobrá motivácia je dôležitým nástrojom, ako zo žiakov dostať to najlepšie, ale nevnucovať im svoju vôľu. Podľa Clegga (2005) musíme dodržiavať základné pravidlá:

- jeden na jedného – každý žiak je iný, preto musíme aj v oblasti motivácie pristupovať individuálne,
- jeden meter na všetkých – vychádzame z potrieb jednotlivcov, ale spracujeme ich do súboru metód, ktoré budú platiť pre celú skupinu alebo triedu,
- vzťah – aby sme mohli motivovať, musíme žiaka spoznať.

Heller (2001) definuje motiváciu ako vôľu konať; organizácie, ktoré chcú využiť celý potenciál svojich zamestnancov, sa dnes ochotne vzdávajú motivácie spôsobom „rozkazuj a kontroluj“ a nahrádzajú ju metódou „raď a schvaľuj“, odmena za dobrú prácu je efektívnejšia než hrozba represívnych opatrení za zlú prácu.

Obrázok 2 predstavuje diagram magického kruhu, z ktorého vyplýva motivujúci účinok úspechu a uznania. Úspech prináša ďalší úspech a neúspech vedie k neúspechu (Petty 2002, In: Petlák 1997, s. 114).

Obrázok 2 Diagram magického kruhu (Zdroj: Petty 2002, In: Petlák 1997, s. 114)

Podľa Tureka (2014) je motivácia komplex psychických procesov, ktoré aktivizujú (vyvolávajú), usmerňujú a udržiavajú ľudské správanie v určitom smere. Obvykle sa rozlišuje vnútorná a vonkajšia motivácia.

1.2 DRUHY MOTIVÁCIE

Pojem motivácia nám pomáha vysvetliť nielen rôzne podoby správania našich žiakov, ale i nás samotných, našich rodinných príslušníkov, priateľov, kolegov na pracovisku a pod. Samotná motivácia prebieha v troch fázach: počiatočnej, modifikačnej a záverečnej. Ak neprebehne správne čo len v jednej fáze, môžeme povedať, že celý proces motivácie bol zbytočný. Motivácia by mala vplývať na žiaka komplexne, mala by sa stať jeho cieľom, jeho prioritou, bez toho, aby on sám o tom vedel. Pre rozvíjanie motivácie žiakov vo vyučovacom procese je dôležité, aby učiteľ poznal vnútornú a vonkajšiu motiváciu, vedel ich rozlíšiť a vhodne využiť.

1.2.1 Vnútoraná motivácia

„O vnútornej motivácii hovoríme vtedy, keď človek vykonáva určitú činnosť len kvôli nej samej, bez toho, aby očakával akýkoľvek vonkajší podnet, ocenenie, pochvalu alebo inú odmenu“ (Lokša, Lokšová 1999, s. 15). Podľa uvedených autorov žiak vnútorne motivovaný k učeniu robí túto činnosť ochotne, pretože samotné učenie ho teší a jeho výsledok ho uspokojuje. Výskumy dokázali, že žiaci, u ktorých prevláda vnútoraná motivácia k učeniu, vykazujú vyššiu školskú úspešnosť, chodia do školy omnoho radšej a pripravujú sa na výučbu lepšie než tí žiaci, u ktorých prevláda motivácia vonkajšia. Vnútoraná motivácia sa prejavuje záujmom o činnosť samotnú. Činnosť sama osebe človeku poskytuje dostatočnú odmenu, prináša radosť a vnútorné uspokojenie. V procese vyučovania sa vnútoraná motivácia týka toho, do akej miery sa žiaci zapájajú do činnosti preto, aby uspokojili svoju zvedavosť a záujem o preberanú tému alebo aby získali schopnosti a zručnosti na plnenie požiadaviek, ktoré sú na nich kladené. Turek (2010, s. 153) uvádza, že vnútoraná motivácia sa môže tiež chápať ako stav, ktorý núti človeka robiť pre svoj vlastný zážitok, dobrý pocit, pre uspokojovanie vlastných potrieb. Pri vnútornej motivácii zohrávajú kľúčovú úlohu potreby človeka. Potreba je pociťovaný nedostatok, ktorý orientuje organizmus na odstránenie tohto nedostatku. Vzniká pritom sled udalostí: „Potreba – energetizovanie organizmu – aktivita – uspokojenie potreby alebo konflikt – redukcia energie“ (Turek 2014, s. 165). Vyučovanie usmerňuje učiteľ tak, aby uspokojovalo psychické potreby žiakov, ktorí využívajú vlastnú vnútornú motiváciu.

Vo vyučovaní je nevyhnutné stimulovať najmä poznávacie potreby žiakov. Poznávacie potreby súvisia so záujmami, tvorivosťou, riešením problémov – poznávacím konfliktom. Riešenie problému prináša jednak nové podnety, tiež pôsobí emocionálne, uspokojujúco. Pre žiakov s prevažujúcou poznávacou motiváciou je charakteristická túžba po poznaní, vedomostiach. Nové vedomosti a poznanie sú pre žiaka určitou hodnotou. Žiaci, ktorým prináša uspokojenie samotné poznávanie, sú motivovaní k získavaniu poznatkov už samotnou poznávacou činnosťou, na rozdiel od tých, ktorí sa učia pre uspokojenie iných potrieb, vzhľadom na poznávanie vonkajších. Poznávacia činnosť nemusí byť u všetkých rovnaká. Niektorí žiaci preferujú skôr prijímanie a zhromažďovanie už existujúcich poznatkov, iní dávajú prednosť objavovaniu nových faktov a zákonitostí.

Žiaci musia často vykonávať činnosti, ktoré nie sú vôbec spojené s ich záujmami, a ich zvládnutie je podmienkou na ďalšiu činnosť. Ak žiaci nie sú na učenie správne psychicky naladení, ich učenie je tak málo efektívne, že sa naučia málo, niekedy vôbec nič. Učiteľ musí aktualizovať ich prirodzenú potrebu poznávať. Najdôležitejšie sa javí zaistiť, aby žiaci boli podporovaní a povzbudzovaní k učeniu neustálym vytváraním podnetových situácií, ktoré, ako hovorí Klindová (1990, s. 45), „správne naladujú, vyvolávajú záujem žiaka, stimulujú, podnecujú jeho poznávaciu činnosť (motivačný aspekt) a vedú k rozvoju poznávacích schopností (kognitívny aspekt)“.

1.2.2 Vonkajšia motivácia

Učiteľ nemôže očakávať, že sa všetci žiaci budú učiť z vlastnej iniciatívy, pre uspokojenie svojich potrieb. Turek (2010, s. 153) uvádza, že „pri vonkajšej motivácii človek niečo robí (napr. žiak sa učí) na základe vonkajších podnetov, tzv. **incentív**“. Najbežnejšie prostriedky vonkajšej motivácie v učebnej činnosti žiakov sú:

- odmena (dobrá známka, pochvala, povzbudenie) je činiteľ podporujúci motiváciu v želanom smere. Cieľom odmeny je dať mravné uspokojenie, upevniť dôveru vo vlastné sily a na tomto základe vyvolať túžbu po upevnení dosiahnutých úspechov;
- trest (zlá známka, pokarhanie) sleduje v podstate ten istý cieľ. Pestuje v žiakoch schopnosť prekonávať nesprávne návyky. Trest však vyvoláva strach a jeho dôsledkom je veľa negatívnych vplyvov a dôsledkov. Trest pôsobí iba krátky čas, určitú činnosť prechodne potlačí, ale neprekonáva tendenciu ju prekonávať. Preto vhodnejším motivačným prostriedkom vo vyučovacom procese je odmena, aj keď vychovávať odmenou je oveľa ťažšie ako trestom.

Medzi **činitele vonkajšej motivácie** patria tiež:

- zaujímavosť vyučovacieho procesu,
- poznanie cieľov vyučovacieho procesu žiakmi,
- poznanie výsledkov vyučovacieho procesu žiakmi (vnútorná spätná väzba),
- entuziazmus (zápal, oduševnenie) učiteľa,
- motívy povinnosti (dlhu), zodpovednosti a motivácia zadaním úlohy.

Za kľúčový motív považujeme zmenu spôsobu učenia žiakov. Namiesto učenia sa o niečom by malo učenie prebiehať ako objavovanie niečoho nového.

Turek (2014, s. 164) uvádza: „Najcennejšie sú tie poznatky, ktoré získa žiak vlastnou prácou a vlastným úsilím. Najlepší spôsob, ako sa učiť, je niečo robiť, najhorší spôsob, ako učiť iných, je rozprávať. Všetky moderné koncepcie vyučovacieho procesu sa zhodujú v tom, že žiak musí byť vo vyučovacom procese motivovaný a aktívny, že je nevyhnutné odstrániť pasivitu žiakov, typickú pre tradičné vyučovanie, v ktorom žiak dával najmä pozor, počúval a písal, čo mu hovorí učiteľ, napodobňoval učiteľa a pracoval podľa jeho vzoru. Treba dosiahnuť, aby žiak poznatky hľadal, objavoval samostatnou, aktívnou, uvedomelou a tvorivou učebno-poznávacou činnosťou, pri riadiacej a usmerňujúcej úlohe učiteľa.“ Aktívny prístup žiaka k vyučovaniu podporuje jeho procesy učenia sa.

Ak žiak nie je dostatočne vnútorne motivovaný, učiteľ môže priamo ovplyvniť žiakovu vonkajšiu motiváciu. Podporuje ju vonkajšie okolie, klasifikácia, odmena a trest. Úspešnosť v tejto oblasti pomáha budovať prestíž žiakov vo vlastných očiach, v očiach učiteľov, spolužiakov a rodičov a tým sa posilňuje výkonová motivácia. Žiaci zisťujú, že úspechy prinášajú odmeny. Dlhodobé dosahovanie iba neúspechu môže viesť k strate motivácie. Vonkajšia motivácia nás ovplyvňuje zvonku a činnosti, ktoré robíme, sú ovplyvňované za účelom odmeny, trestu alebo pochvál.

Na základe konfrontácie vnútornej a vonkajšej motivácie v učení je isté, že hodnotnejšia je motivácia vnútorná, lebo pri tejto motivácii zohrávajú kľúčové postavenie potreby človeka.

Žiaci s prevládajúcou vonkajšou motiváciou k učeniu prejavujú omnoho vyššiu úzkosť, horšie prispôsobenie školskému prostrediu, menšie sebavedomie a nižšiu schopnosť vyrovnáť sa s neúspechom v škole ako žiaci s prevládajúcou vnútornou motiváciou k učeniu. Podľa intenzity a dĺžky trvania rozlišujeme motiváciu (Sitná 2013):

- krátkodobú – je špecifická u mladších žiakov, využíva sa hlavne v ZŠ; je silnejšia a intenzívnejšia, vydrží však veľmi krátku dobu,
- dlhodobú – vyskytuje sa u starších jedincov, vyžaduje veľkú mieru sebazaprenia a cieľavedomosti.

1.3 PORUCHY MOTIVÁCIE

Zelina uvádza (1996, s. 75), že v motivačnej sfére osobnosti môžeme rozpoznať dve veľké skupiny problémov:

1. **poruchy intenzity motivácie** – na jednej strane môže ísť o lenivosť, na druhej strane o premotivovanosť, ktorá tiež môže negatívne pôsobiť na výkony a ľudský život. Lenivosť môže vzniknúť na základe neupokojenia potrieb tak, ako ich opísal v modeli A. Maslow, ale tiež frustrácia potrieb môže viesť k zlému zameraniu motivácie.
2. **poruchy zamerania motivácie** – človek sa snaží o niečo, čo nie je ľudsky ani spoločensky pozitívne, napríklad motív kradnutia, motív priemernosti – neúspechu, motív vyhnutia sa úspechu.

2 | MOTIVAČNÉ PÔSOBENIE UČITEĽA

V dnešnej dobe je vyučovací proces s výkladovo-ilustratívnym charakterom, v ktorom je učiteľ aktívny a žiak pasívny, nevyhovujúci. Ťažisko súčasného vyučovacieho procesu spočíva v tom, aby vedomosti, zručnosti a návyky žiakov boli výsledkom ich tvorivej činnosti a ich vlastného uvažovania. To si však od učiteľov vyžaduje obrovskú kreativnosť, pragmatickosť, usilovnosť a hlavne vytrvalosť.

2.1 OSOBNOSŤ UČITEĽA A JEHO VLASTNOSTI

Učiteľ i napriek rôznym výhradám je rozhodujúcim činiteľom vo vyučovacom procese, čo výstižne vyjadril K. D. Ušinskij (In: Turek 2010, s. 124) „... nijaký organizačný poriadok a osnovy, nijaký umelý mechanizmus, aj keby bol čo najlepšie vymyslený, nemôže nahradiť osobnosť vo výchove. Bez osobného bezprostredného vplyvu vychovávateľa na zverenca nie je možná naozajstná výchova, ktorá by prenikla do charakteru. Len osobnosť môže pôsobiť na rozvoj a určenie osobnosti, len charakter môže utvárať charakter.“

Podľa D. Fontanu (2010, s. 364 – 365) úspešný učiteľ oproti neúspešnému sa dôsledne pripravuje na vyučovanie, trávi viac času pri mimoškolských aktivitách a prejavuje väčší záujem o jednotlivých žiakov.

Dôležitou vlastnosťou učiteľa je citová stabilita, ktorá úzko súvisí so spôsobom riešenia každodenných problémov v škole. Povahová vyrovnanosť, sebavedomie a sebadôvera, silné „ego“ vedú učiteľa k pokojnému a objektívnemu riešeniu vzniknutých situácií.

Neodmysliteľnou stránkou osobnosti je jeho postoj, ktorý v súvislosti s učiteľskou profesiou presahuje obyčajné vyučovanie detí. Základom pozitívneho postoja je schopnosť robiť kompromis. Prispôbivosť učiteľa žiakom a učivu môže viesť k vhodným stimulom aktivity žiakov na vyučovaní.

Učiteľ motiváciou smeruje k tomu, aby žiak urobil predmet vyučovania svojím cieľom. Východiskom motivácie sú potreby žiakov, ktoré by mal učiteľ poznať. Poznávacie potreby možno aktualizovať napríklad problémovým učením či odvolaním sa na skúsenosť žiakov. Sociálne potreby sú uspokojované spôsobom vedenia žiakov, celkovou atmosférou triedy a podobne. A napokon potreby výkonové, spojené s potrebou úspechu a elimináciou neúspechu, sa uplatňujú pri vyučovaní porovnávaním predchádzajúcich a súčasných výkonov žiaka, súťažením medzi žiakmi, známkovaním, odmenou a trestom.

Vyjadrením potrieb sú ciele, a preto je dôležité, ako ciele vyučovania prijímajú žiaci. Úlohu tu zohráva učiteľovo hodnotenie, priame a nepriame, slovné aj mimoslovné. Učiteľ motivuje žiakov k učeniu viacerými spôsobmi (Petlák 2004, s. 200 – 201):

- vzdelávacím obsahom, v ktorom je zrejmá možnosť uplatnenia v praxi, ktorý vysvetľuje javy, s ktorými sa žiaci stretli, ale celkom ich nechápu, ktorý je blízky ich životným skúsenostiam, problémom a vzdelaniu,
- metódou a organizáciou vyučovania, počas ktorého žiaci môžu uplatniť vlastné myslenie a fantáziu, žiakov ďalej motivuje problémové vyučovanie, striedanie rôznych druhov činností a súťaženie,
- svojím vlastným zaujatím pre predmet a vyučovanie, učiteľ, ktorý sa sám usiluje o hlbšie poznanie a snaží sa viesť k nemu aj žiakov, získa ich záujem svojím postojom, sugesciou,
- priblížením vyučovacieho predmetu žiakom, aby vedeli, že sa učivo môžu naučiť, a ukázať im spôsob, ako sa majú učiť,
- zaradením zábavných prvkov slúžiacich na osvieženie a radosť z učenia,
- hodnotením výkonov žiaka.

2.2 PODPORA UČEBNÉHO ŠTÝLU ŽIAKA UČITEĽOM

Každý z nás už na sebe a svojom okolí prirodzene spoznal, že niekomu sa učí lepšie ráno, inému večer, niekto potrebuje pri učení sedieť, iný sa prechádzať, niekomu sa lepšie učí tak, že učivo počúva, inému, keď si ho číta, ďalšiemu, keď si dôležité veci zapisuje alebo sám odskúša prakticky použiť, niekto sa dokáže učiť len v absolútnom tichu, iný pri zapnutom rádiu, niekto len vo svojej izbe, iný vonku v prírode ap. Vieme, že do učenia sa potrebujeme zapájať viaceré zmysly, učivo si opakovať atď.

Ako už vyplýva zo slovného spojenia učebný štýl, ide o niečo charakteristické a individuálne pre jednotlivých žiakov, čím sa od seba jednak odlišujú, no zároveň sa na základe podobných alebo rovnakých štýlov triedia do istých podskupín. Tieto štýly sú preferovanými spôsobmi učenia sa týchto žiakov. Názory odborníkov na učebné štýly sú nejednotné, niekedy až protichodné. Dokonca ani výklad pojmu učebný štýl nie je v odbornej literatúre jednotný.

Turek (2010, s. 84) uvádza: „Jedna skupina vedcov považuje pojmy kognitívny štýl a učebný štýl za synonymá, iná považuje kognitívny štýl za nadradený učebnému štýlu (t. j. že učebný štýl je iba súčasťou, podmnožinou kognitívneho štýlu), ďalšia práve naopak – kognitívny štýl je iba súčasťou učebného štýlu a ešte ďalšia skupina tvrdí, že oba pojmy majú niečo spoločné a v niečom sa odlišujú.“ Definuje kognitívny a učebný štýl nasledovne: „**Kognitívny štýl** je spôsob, ktorý človek preferuje pri prijímaní a spracúvaní informácií. Je prevažne vrodený, ťažko sa mení a je len v minimálnej miere viazaný na obsah. **Učebný štýl** je súhrn postupov, ktoré jednotlivec v určitom období

preferuje pri učení sa. Vyvíja sa z vrodeneho základu, ale v priebehu života sa mení a zdokonaľuje. Učebný štýl môže pomáhať jednotlivcovi dosahovať dobré výsledky pri učení sa určitého typu učiva a v určitej pedagogickej situácii (požiadavky učiteľa, vplyv spolužiakov a pod.), ale môže mu komplikovať dosahovanie dobrých výsledkov pri učení sa iného typu učiva, v inej pedagogickej situácii (keď by mu pomohol iný učebný štýl). Človek si svoje štýly učenia sa spravidla neuvedomuje, systematicky ich neanalyzuje, premyslene nezlepšuje. Javia sa mu ako samozrejmé, bežné postupy, na ktoré si zvykol a ktoré mu vyhovujú a často ich považuje za optimálne. Učebné štýly možno diagnostikovať a meniť. Meniť ich však nie je jednoduché a môže ich meniť buď jednotlivec sám, alebo s pomocou sociálneho okolia (učiteľa, spolužiaci, rodičia a pod.).“ (Turek 2010, s. 85).

Erich Petlák v knihe *Pedagogicko-didaktická práca učiteľa* (2000) zdôrazňuje, že **štýly učenia** sú individuálne spôsoby učenia sa žiakov, ich vlastné postupy (príprava a plán učenia sa, prispôbovanie si učiva...), uplatňovanie metakognitívneho učenia (vie, ako sa má učiť), ktoré sú uplatňované v určitom období školskej dochádzky (ale menia sa), sú závislé od typu učiva a predmetu, vedú k istému výsledku (zapamätaniu si, porozumeniu, aplikácii), vznikajú na vrodennom základe a rozvíjajú sa spolupôsobením vnútorných a vonkajších podmienok, vplyvov.

Štýl, a teda spôsob učenia sa žiaka, sa nemusí zhodovať s názormi a očakávaniami učiteľa, čo často vedie k nezhodám a negatívnej kritike medzi žiakmi, rodičmi žiakov a učiteľmi. Existuje viacero kritérií na rozdelenie učebných štýlov, čiže ich klasifikáciu či typológiu. Každému učiteľovi je asi najznámejšia typológia **podľa zmyslových preferencií**, čiže podľa toho, ktorý zmysel u daného žiaka zohráva dominujúcu úlohu pri jeho učení sa. Ide o **sluchový typ**, ak sa žiak najviac naučí zo sluchových vnemov, **zrakový typ**, ak využíva najmä zrakovú pamäť, **hmatový a pohybový**, ak si žiak najľahšie zapamätá učivo a porozumie mu vtedy, keď si môže veci vyskúšať, experimentovať s nimi, a **typ slovo-pojmový**, uprednostňujúci učenie písaním poznámok, čítaním ap. Takúto klasifikáciu pomenúva akronym **VAR**K, čo je iniciálová skratka z anglických slov *visual* (zrakový), *aural* (sluchový), *read/write* (čítať/písať) a *kinesthetic* (pohybový).

Ďalšie klasifikácie vychádzajú napríklad z toho, **akým spôsobom si žiak informácie usporadúva, spracúva**. **A. Gregorc** (In: Pike, Selby 2004) takto vyvodzuje štyri učebné štýly, a to **konkrétne-sekvenčný štýl** (uprednostňuje konkrétne informácie sprostredkované systematicky a doplnené praktickou aplikačnou činnosťou), **abstraktno-sekvenčný štýl** (uprednostňuje abstraktné informácie, je schopný logicky uvažovať, zaujímať stanoviská), **abstraktno-nelineárny (náhodný) štýl** (preferuje abstraktné informácie, má nápady, ale chýbajú mu organizačné schopnosti na využitie všetkého, čo vie) a **konkrétne-nelineárny (náhodný) štýl** (uprednostňuje konkrétne informácie, intuitívne rieši problémy, ale často nevie vysvetliť, ako k danému riešeniu došiel).

Podobné kritériá zohľadňuje vo svojej typológii učebných štýlov aj **D. A. Kolb**, ktorý podľa toho, či žiak uprednostňuje konkrétnu skúsenosť, alebo abstraktnú konceptualizáciu a aktívne

experimentovanie, alebo reflexívne pozorovanie a ako sa tieto jeho prístupy navzájom prelínajú, **rozlišuje žiaka novátora (divergátora), žiaka analytika (asimilátora), žiaka praktika (konvergátora) a dynamického žiaka (akomodátora).**

F. Marton a R. Säljo (In: Turek 2010) rozlišujú len dva základné, **kvalitatívne odlišné prístupy** k učeniu, a to **povrchový** a **hlbkový**.

Veľmi známa je aj klasifikácia učebných štýlov **podľa Howarda Gardnera** – delí **učebné štýly podľa prevažujúcich druhov inteligencie**. Inteligenciu pritom chápe ako schopnosť riešiť problémy a vytvárať produkty, ktoré sa považujú za hodnotné v jednej alebo vo viacerých kultúrach. V našej kultúre, ako i vo vyučovacom procese, sa považujú za najhodnotnejšie výkony vo verbálnej a logicko-matematickej oblasti. Aj tradičné IQ testy preto zisťujú schopnosti človeka najmä v týchto oblastiach. Podľa H. Gardnera sa v ľudskom mozgu evolučne vyvinuli samostatné, od seba nezávislé, systémy rôznych druhov schopností, ktoré nazývame inteligencie. Vo svojej teórii viacerých inteligencií, skrátene MI teórii (z angl. *theory of multiple intelligences*), podal dôkazy o existencii minimálne siedmich druhoch inteligencie, ktoré sa vyskytujú vo všetkých kultúrach. Ide o: **lingvistický, matematický, priestorový, telesno-kinestetický, muzikálny, interpersonálny, intrapersonálny a prírodný** (In: Turek 2010).

Ľudia prirodzene nepreferujú len jeden vyhranený učebný štýl. Ich štýl učenia sa je zmesou viacerých učebných štýlov, avšak väčšinou sú u nich niektoré štýly dominantnejšie ako iné. Pri členení učebných štýlov podľa jednotlivých druhov inteligencií sú väčšinou u človeka dominantné dva až tri z týchto siedmich štýlov učenia sa.

3 | MOTIVAČNÉ FAKTORY – STIMULY ŽIAKOV K ČÍTANIU S POROZUMENÍM

Motivácia správania človeka môže vychádzať z vnútorných stimulov, potrieb človeka, z vonkajších popudov, incentív. Keď sa vzbudí potreba, vzniká motív – dôvod, pre ktorý sa začína človek správať určitým spôsobom. Motívy sa vytvárajú vo vzájomnej interakcii potrieb a incentív. Poznáme: a) **nižšie potreby biofyziologické**, b) **sociálne** potreby a c) **psychické** potreby. Motivácia v škole pramení z troch vonkajších zdrojov:

1. procesov poznávania a získavania nových poznatkov – **poznávacie potreby**,
2. sociálnych vzťahov – **sociálne potreby**,
3. úrovne náročnosti úloh, ktoré sa na dieťa kladú – **výkonové potreby**.

Učiteľ má tieto všeobecné možnosti, ako pristupovať k motivovaniu:

- a) projektovať vyučovanie z hľadiska obsahu tak, aby sa aktualizovali, vyvolávali **poznávacie potreby** a záujem žiakov napr. pomocou problémového, heuristického či názorného vyučovania,
- b) ovplyvňovať klímu v triede, skupine tak, aby sa viac presadzoval demokratický štýl vyučovania, skupinové formy práce, **humanistické sociálne vzťahy**, najmä vzťah učiteľ – žiak,
- c) voliť také spôsoby odmeňovania a povzbudzovania žiakov, aby sa využívala **sila** odmien a sila **individuálneho vzťahového rámca**. **Negatívna motivácia** je založená na **frustrácii potrieb**, t. j. vyvolávanie ohrozenia, strachu, nudy, nespokojnosti (Zelina 1996, s. 75).

Žiaci na hodiny prichádzajú s určitou úrovňou motivácie a je dôležité, aby učiteľ využil motivačné faktory v čo najvyššej miere, aby všetko na vyučovaní fungovalo správne a plánovanie vyučovacích hodín bolo efektívne.

G. Petty (In: Petlák 2004, s. 133) pri analýze problematiky motivácie hovorí o niektorých faktoroch, ktoré by mali byť v „ohnisku“ pozornosti učiteľa (FOCUS – mnemotechnická pomôcka – ohnisko):

„F – fantázia (hodiny sa nemajú podobáť jedna druhej, ale každá má byť iná, žiakom treba poskytnúť možnosti na rôzne tvorivé činnosti, činnosti by mali byť zábavné – diskusie, hry, riešenie problémov a pod.),

O – ocenenie (využívať pochvalu, povzbudenie, objektívne hodnotenie),

C – ciele (musia byť pre žiakov dosiahnuteľné, majú byť vopred stanovené),

U – úspech (umožniť žiakom prežiť pocit úspechu),

S – „smysl“ – zmysel (žiak má vedieť, čo a prečo sa učí, ako môže učivo využiť v iných predmetoch, mimoškolskej činnosti a pod.)“.

Nasledujúce otázky a odpovede na ne môžu slúžiť ako návod na skvalitnenie práce učiteľa a zvýšenie záujmu a motivácie u študentov.

Fantázia: Sú moje hodiny dostatočne pestré? Dávam na vyučovaní dostatočný priestor činnostiam žiakov? Bývajú tieto činnosti zábavné (diskusia, práca v skupinách, hra, súťaže, problémové úlohy)? Smerujem výučbu tak, aby priamo súvisela so životom žiakov? Využívam v nej osobný rozmer? Majú žiaci možnosť prejaviť svoju tvorivosť, napríklad pri riešení problémov či plánovaní aktivít? Som pre svoj predmet zapálený/-á? Panuje medzi mnou a žiakmi dobrý vzťah?

Ocenenie: Využívam vo vyučovaní sebahodnotenie a rovesnícke hodnotenie? Dostáva sa žiakom často uznanie (známky, pochvaly, povzbudenie)? Sú úspechy žiakov ocenené hneď, ako ich dosiahli? Prevažuje pozitívne hodnotenie?

Ciele: Sú ciele v súlade s požiadavkami na vedomosti a zručnosti žiakov uvedenými v ŠVP? Testujem žiakov pravidelne a dodržiavam vopred stanovené termíny? Pokladajú žiaci štandardy, ktoré som stanovil, za dosiahnuteľné a majú zároveň túžbu ich dosahovať? Keď sa žiak neučí, sú pre neho dôsledky dostatočne nepríjemné, aby ho motivovali? Zadávam žiakom individuálne úlohy a sprevádza ich splnenie pochvala? Vyzývam žiakov, aby prevzali zodpovednosť za svoje výsledky? Dokážem viesť schopnejších žiakov k tomu, aby sa so mnou dohodorili na forme svojho osobného učebného programu, stanovili si vlastné ciele a sami riadili a hodnotili svoje učenie?

Úspech: Vyhovuje úroveň náročnosti práce a jej tempo všetkým mojim žiakom? Má každý žiak pracovný program, ktorý zodpovedá jeho schopnostiam, súčasným vedomostiam a skúsenostiam?

Smysl – zmysel: Chápu študenti osobné výhody, ktoré štúdiom môjho vyučovacieho predmetu získajú? Uvedomujú si študenti význam učiva pre svoje pracovné uplatnenie?

Učebnú motiváciu Hrabal (1984, s. 11) charakterizuje ako „*výsledok procesu motivovania, na ktorom sa podieľa jednak žiak sám, učiteľ, rodičia, spolužiaci*“.

Učiteľ môže podľa neho ovplyvňovať motiváciu svojich žiakov v učebných situáciách rôznymi spôsobmi (Hrabal 1984, s. 12):

- vytváranie adekvátneho obrazu o žiakoch,
- prebúdzanie poznávacích potrieb žiakov,
- prebúdzanie sociálnych potrieb žiakov,
- prebúdzanie výkonnej motivácie,
- využitie odmien a trestu,
- eliminovanie pocitu nudy,
- predchádzanie strachu zo školy, predmetu, skúšania.

Učebná motivácia predstavuje celý komplex motívov, ktoré spoluutvárajú vzťah žiakov k učebnej činnosti. Za najčastejšie pôsobiacie motívy sa považujú tieto (Klindová 1990, s. 59):

1. potreby zamerané na žiakovo „ja“ podporujúce jeho sebauplatnenie, sebaoptvrdenie, samostatnosť. Potreba úspešného výkonu, vyhnúť sa neúspechu, potreba kompetencie, identifikácie, sociálneho vplyvu, prestíže,
2. potreby sociálne, vyplývajúce z cieľového vzťahu žiakov k učiteľom, rodičom, spolužiakom. Charakterizuje ich hľadanie harmonickej, nekonfliktnej atmosféry, lásky a hľadanie situácie, v ktorej sa dá uplatniť kooperatívne správanie. Sú uspokojované pocitom súnaľezitosti, akceptácie, zaradenia k druhým,
3. potreby poznávacie.

3.1 UČIVO AKO MOTIVAČNÝ ČINITEL'

Už v 60. rokoch americký psychológ J. Bruner poukázal na to, aké je dôležité rozlišovanie povahy učiva, a to konkrétne jeho vnútornej štruktúry. Jeho tvrdenie spočívalo v tom, že každá téma vo vyučovaní má svoju určitú špecifickú štruktúru, ktorá sa skladá z čiastkových faktov, pojmov a nakoniec zovšeobecnení. Vysvetlenie približuje pomocou metafory stromu, kde listy predstavujú konkrétne fakty, vetvy stromu sú pojmy usporadujúce tému a kmeň je generalizáciou, z ktorého sa všetko rozvetvuje, a teda vyrastá. Pre žiakovo učenie sú podstatné všetky tri, hoci kľúčovým je pochopenie generalizácie. Porozumenie štruktúre témy vedie k lepšiemu pochopeniu celku. Takéto porozumenie zabezpečí žiakovi zaraďovanie nových poznatkov k predchádzajúcim.

Poznatky, ktoré žiaci nadobúdajú v škole, sú často chápané ako príliš teoretické a žiaci nevidia ich možnosť uplatnenia v praktickom živote a pre ich osobný život. V tradičnej škole možno bádať tendenciu opierať sa o predstavu dieťaťa ako čistého či nepopísaného papiera, keď je vyučovanie chápané ako „popísanie“ tohto „čistého papiera“ tzv. „školskou vedou“. Autori J. Škoda a P. Doulík (2011) v tejto súvislosti zdôrazňujú nezájum tradičnej školy o vnútorné poznatkové systémy detí a detské poňatia, s ktorými systematicky a cielene na vyučovaní nepracujú. Záleží preto na učiteľovi, nielen akým spôsobom, ale tiež ako intenzívne dokáže význam učiva žiakom prezentovať a uvádzať ho do súvislosti s využitím nadobudnutých poznatkov v praktickom živote.

K bližšiemu nahliadnutiu na to, čo zahŕňa **žiakovo poňatie učiva**, uvádzame vymedzenie J. Čápa a J. Mareša (2001, s. 419). Podľa nich učivo zahŕňa:

- **„kognitívnu oblasť** (žiakovo chápanie obsahu jednotlivých pojmov, javov, princípov, žiacke chápanie vzťahov medzi nimi, celú jeho subjektívnu štruktúru poznania o určitej téme),
- **oblasť afektívnu** (žiacke postoje, hodnoty, presvedčenia, emocionálne podfarbenie určitých poznatkov typických pre daného žiaka),
- **oblasť konaktívnu** (žiacku snahu správať sa určitým spôsobom pri práci s daným učivom)“.

3.2 MOTIVÁCIA ÚLOHAMI

V aktivizujúcom vyučovaní sa žiaci k produktom učenia dostávajú vlastnou činnosťou. Základnou činnosťou sa pre nich stáva **riešenie úloh**. Pod pojmom úlohy máme na mysli otázky učiteľa, problémy, cvičenia, výchovné situácie, ktoré si vyžadujú aktivitu, riešenie zo strany žiakov. Záleží na učiteľovi, aké úlohy žiakom dáva a ako ich zadáva. Je nevyhnutné, aby sa do vyučovacieho procesu zaraďovali úlohy a cvičenia na všetky kognitívne funkcie. Ide o to, aby učiteľ nepreferoval len úlohy na nižšie poznávacie funkcie, napríklad vnímanie, pamäť, logické myslenie, ale aj úlohy na hodnotiace myslenie. Motivačná sila úloh na rozvoj vyšších poznávacích funkcií spočíva v ich dopade na emocionálnu, hodnotovú oblasť a v ovplyvňovaní ich sebavedomia, formovania samostatnosti a zodpovednosti. U žiakov sa tak podporuje rozvoj sebahodnotenia.

Jednou zo základných metód motivovania žiakov je **zadávanie individuálne náročných úloh**, pri ktorých by každá otázka smerovala mierne nad schopnosti žiaka. Diferenciácia a individualizácia úloh môže viesť k:

- a) organizovaniu skupinových foriem práce s veľkou náročnosťou,
- b) projektovému riešeniu problémov, pričom žiaci dlhodobo riešia nejaký problém,
- c) individualizovaným výchovným a vzdelávacím programom.

Modernou metódou motivovania žiakov je rozvíjanie ich kapacít na **tvorbu ich vlastných úloh**. V praxi to znamená, že úlohy nezadáva žiakovi učiteľ, ale sami tvoria úlohy, ktoré chcú robiť. Takéto úlohy rozvíjajú u žiakov nielen zručnosti úlohy dávať, ale zároveň podporujú u žiakov schopnosť klásť dobre a dobré otázky.

Jednou z metód rozvíjania záujmov u žiakov je **kolatívnosť úloh**. Konceptiu takých úloh sformuloval D. E. Berlyne. E. Marušincová (In: Klindová 1990, s. 91) uvádza ich charakteristiky takto:

- zásada prekvapivosti, novosti, zaujímavosti uvedenia učebnej látky,
- zásada vyvolania pochybnosti u žiakov a z toho vyplýva potreba skúmať, zistiť, čo je pravda a čo je nepravda,
- vytvorenie kognitívnej neistoty – postavenie problému, ktorý môže mať viac odpovedí,
- zásada obťažnosti, náročnosti – tu vystupuje učiteľ ako pomocník v prípade, že poskytne žiakovi pomocnú inštrukciu, ak žiak nevie, alebo vysloví dôveru v jeho schopnosti, že danú úlohu zvládne,
- prezentovanie očividných protikladov, ktoré vedú k riešeniu problému,
- princíp dramatickosti uvedenia témy, problému – patrí sem hra, tajnička, rébus, rozprávka, príbeh zo života či detektívny príbeh.

Pri formulácii úloh na čítanie s porozumením je potrebné, aby si učiteľ uvedomil, že porozumenie textu je dané hierarchickým systémom procesov, v ktorých čitateľ preukazuje svoje čitateľské zručnosti.

Pri medzinárodnom meraní čitateľskej gramotnosti PISA 2009 sa uvádzajú tri činnosti, ktoré sú zovšeobecnením pôvodnej škály procesov čítania z testovaní čitateľskej gramotnosti (Koršňáková a kol. 2010):

- nájdenie a získanie informácie (získavanie informácií),
- integrácia a interpretácia (utváranie širšieho porozumenia a rozvíjanie interpretácie),
- uvažovanie a hodnotenie – obsahu textu a formy textu.

3.3 TEXT AKO MOTIVAČNÝ ČINITEL'

Kľúčovým predmetom rozvíjania čitateľských zručností je text. Slovo text pochádza z latinského slova *textum*, čo v preklade znamená tkaný materiál. Text sa teda v pôvodnom zmysle chápe ako „utkaný útvar reči“ (Mistrík 1997, s. 272). V súčasnosti už existujú celé desiatky definícií textu, ktoré ho charakterizujú buď veľmi úzko (zameranie len na jazykové prvky), alebo, naopak, zo širšej perspektívy (v tomto prípade do úvahy berieme aj mimojazykové skutočnosti).

Podľa J. Mistríka (1997) existujú tri druhy textov:

1. vecné texty – strohé, len informujú – publicistické, administratívno-právne texty a náučné a odborné,
2. umelecké texty – vyvolávajú u prijímateľa nálady, pocity, estetické zážitky – poézia, próza, dráma,
3. osobitné druhy textov – eseje, non-fiction, science-fiction.

Podľa sociálnej príslušnosti adresáta delíme literatúru na:

- ženskú (recepty, krajčírské návody...),
- mužskú (športové správy, motorizmus – články...),
- detskú (detské časopisy a knižky),
- mládežnícku (časopisy a knižky určené tejto vekovej kategórii).

Podľa Mihálochovej (In: Gavora et al. 2012, s. 9) môžeme vo všeobecnosti konštatovať, že každý text má svoj obsah, formu, autora, účel a adresáta. Túto myšlienku vo svojej publikácii detailnejšie rozpracoval Jozef Mistrík (1997, s. 273 – 274), ktorý o texte hovorí ako o semiotickej entite, ktorá v sebe zahŕňa 4 aspekty jazykového znaku:

- a) *Sigmatický aspekt*: Každý text niečo označuje, objasňuje, pomenúva;
- b) *Syntaktický aspekt*: Text sa vzťahuje aj na iné prejavy z verbálnej, príp. neverbálnej oblasti;
- c) *Sémantický aspekt*: Každý text má vždy istý zmysel, vždy niečo mieni a odráža vo vedomí človeka;
- d) *Pragmatický aspekt*: Text je závislý od adresáta, prostredia, situácie či rozličných sociologických momentov.

Z hľadiska formy rozlišujeme *súvislé* a *nesúvislé texty* (Kočanová 2008). **Súvislý text** je usporiadaný v závislosti od obsahu a zámeru autora. Väčšinou je utvorený z viet, ktoré sú zoskupené do odsekov, prípadne do väčších celkov (napríklad časti, kapitoly, knihy, zväzky...). Do tejto skupiny patria všetky umelecké texty a niektoré vecné texty, ako napríklad rozprávanie, výklad, opis, argumentácia, inštrukcia, dokument a hypertext. **Nesúvislý text** je výrazne štruktúrovaný a jednotlivé údaje reprezentuje symbolicky. Do tejto skupiny patria schémy, grafy, tabuľky, diagramy, mapy, formuláre, informačné hárky, výzvy, inzeráty, poukazy a certifikáty.

Rôzne typy textov, ktoré sa v súčasnosti dajú získať z viacerých zdrojov, sú pre žiakov základným zdrojom poznatkov. V školskom prostredí však stále prevláda súvislé čítanie a mnohí učitelia sa uspokojia len s prácou s učebnicami, ktoré majú predovšetkým výkladový charakter. Na druhej strane, v bežnom živote sa stretávame aj s inými textovými, resp. grafickými zdrojmi informácií, akými sú tabuľky, grafy, formuláre, prehľady ap. Tie sa však v škole používajú málo, a preto sú absolventi prichádzajúci do praxe často bezradní, keď sa im do rúk dostanú texty, ktoré majú diametrálne odlišnú formu a štruktúru než texty, s ktorými sa stretávali v škole. Najväčšie problémy im robí syntéza informácií a prevod textových údajov do grafickej, príp. schematickej podoby (Gavora 2006, s. 25).

Pri výbere učebných textov v škole má učiteľ zásadnú úlohu. Je dôležité, aby mali žiaci v škole kontakt so širokou škálou textov a zvykli si na ich formálne i obsahové špecifiká. Vybraný text by mal byť svojím obsahovým zameraním blízky záujmom žiakov a mal by odrážať praktické situácie a javy zo súčasného života detí. Kľúčovými kritériami na výber textu sú predovšetkým zrozumiteľnosť, obťažnosť a čitateľnosť (Kašiarová, Sihelsky 2012, s. 9). *Zrozumiteľnosť textu* indikuje slovná zásoba. Text by mal obsahovať slová a slovné spojenia, ktoré žiak pozná. *Obťažnosť textu* znamená, že vybraný text musí byť v súlade so vzdelávacím štandardom vyučovacieho predmetu. Pod *čitateľnosťou textu* máme na mysli jeho formálnu stránku, najmä typ a veľkosť písma, členenie na odseky ap.

Vo vzdelávaní a pri vyučovacích činnostiach sa používa tzv. **učebný text**. Môžeme ho stručne charakterizovať ako text zámerne upravený pre činnosť vyučovania a vzdelávania. „Učebný text má všetky vlastnosti, ktorými sa vyznačuje akýkoľvek iný text, t. j. má komunikačný zámer, kohéziu i koherenciu... Pomáha dosiahnuť výchovno-vzdelávací cieľ, obsahuje informácie, ktoré boli vybrané a usporiadané tak, aby sformovali u žiakov požadované vlastnosti, postoje a presvedčenie. Je písaný na mieru konkrétneho čitateľa – žiaka istého ročníka a typu školy. Autor textu predpokladá u žiaka istú úroveň receptívnych zručností a vzhľadom na ne píše text. Volí jeho primeranú dĺžku, štruktúru, hustotu informácií i lexikálno-syntaktickú obťažnosť“ (Gavora 1992, s. 13).

Existujú však aj texty, ktoré neboli primárne napísané pre potreby školského vyučovania, ale stali sa jeho súčasťou. Ako uvádza Miháľechová (In: Gavora et al. 2012, s. 12), k takýmto textom patrí tzv. povinná literatúra; populárno-náučné publikácie; články, správy a reportáže v periodickej tlači, v knihách a na internete.

Pri výbere vhodného textu by mal učiteľ predovšetkým zväžiť, či jeho obsahová úroveň zodpovedá vzdelávacím štandardom pre príslušný predmet a pre príslušný ročník. Nie všetky texty sú pre žiakov vhodné na rozvoj čítania s porozumením. Príliš náročné texty, v ktorých je veľa neznámych pojmov a sú neprímerane dlhé, žiaka skôr od čítania odradia a unavia ho (Kočanová 2008). Na rozvíjanie čítania s porozumením je potrebné na hodinách využívať čo najširšie spektrum textov, s ktorými sa žiak skôr či neskôr stretne aj v bežnom živote.

3.4 MOTIVÁCIA POMOCOU HODNOTENIA

Odmeňovanie a trestanie, posilňovanie správnych reakcií a minimalizácia výskytu negatívnych reakcií sú najklasickejšími spôsobmi motivačnej výchovy. Ako sa dozvedáme z mnohých výskumov, pochvaly a odmeny dostávajú skoro stále tí istí žiaci. Naopak, slabší žiaci, neposlušní žiaci zažívajú najmä kritiku a tresty. Stereotyp pochvál či trestov u oboch skupín žiakov spôsobuje ich neúčinnosť. Ľudské správanie je podmienené odmenami a trestami, škodou a úžitkom zo správania. Človek sa na tomto základe učí správať. Úlohou učiteľa zostáva vytvárať nové situácie, v ktorých budú žiaci neustále motivovaní vhodným hodnotením. Dá sa to dosiahnuť pomocou individuálnych úloh, úloh na hodnotiace myslenie, tvorbou tvorivých úloh. Učiteľ sa musí naučiť nehodnotiť len výsledok učenia, hry či práce, ale hodnotiť vzťah žiakov k činnosti, ich chuť, prístup, oduševnenosť za vec, usilovnosť. Zjednodušene povedané, hodnotiť na prvom mieste proces, ktorý v sebe zahŕňa vzťahové dimenzie ľudskej činnosti. Za významné a hodnotné vo výchove ďalej považujeme rozvoj takých kvalít, ako sú tvorivosť, samostatnosť, nezávislosť úsudku, postoja.

3.5 MOTIVÁCIA POMOCOU VYUČOVACÍCH METÓD A STRATÉGIÍ

Petlák (2004, s. 132) hovorí o týchto motivačných metódach:

- Motivačné rozprávanie: je to emotívne slovné približovanie toho, o čom sa budú žiaci učiť.
- Motivačný rozhovor: učiteľ vedie so žiakmi rozhovor, v ktorom aktivizuje ich znalosti, skúsenosti a zážitky.
- Motivačná demonštrácia: učiteľ pomocou ukážky z filmu, obrazu atď. vyvoláva u žiakov záujem o poznávanú realitu.
- Problém ako motivácia: tu učiteľ najprv vyvolá pozornosť žiakov na základe problému a potom vysvetľuje učivo.
- Motivačná výzva: učiteľ vyzve žiaka, aby dával pozor, aby pomohol spolužiakovi a pod.
- Aktualizácia obsahu učiva: učiteľ približuje a prepája učivo s príkladmi zo života a s tým, čo žiakov zaujíma, spestruje učivo zaujímavými príkladmi atď.
- Pochvala, povzbudenie a kritika: významné prvky motivácie, ktoré musí učiteľ používať s veľkým pedagogickým taktom, ak majú plniť motivačnú funkciu.

Pozitívna motivácia je dôležitou súčasťou každej vyučovacej hodiny a od nej závisí konečný výstup, pozitívna spätná väzba. Keďže naši žiaci väčšinou nemajú záujem o čítanie akejkoľvek literatúry, pretože v súčasnosti uprednostňujú iné formy médií, záleží na učiteľoch, aké motivačné metódy a aktivity použijú v motivačnej časti hodiny a pri práci s literatúrou. Pred samotným čítaním textu môže učiteľ využiť metódy, ktoré žiakom pomôžu lepšie pochopiť text, napríklad:

Brainstorming – jeho podstatou je skutočnosť, že je nutné oddelenie vymýšľania nápadov od ich kritického posudzovania. Má dve fázy – kreatívnu a spontánnu, druhá fáza je racionálna a logická. Cieľom prvej fázy je vyprodukovať čo najväčšie množstvo nápadov na určenú tému bez možnosti kritizovať, smiať sa alebo iným spôsobom rušiť. Všetko sa len zapisuje, uvoľňuje sa napätie, zvyšuje sa fantázia žiakov. Prichádzajú nové, netradičné, iracionálne až absurdné myšlienky. V tejto fáze môžu aktivitu sprevádzať aj smiech, uvoľnenie a pozitívne emócie. Všetky nápady sa sústavne zapisujú. V druhej fáze sa rodia nápady, ktoré nekritizujeme, nehodnotíme.

Cinquain – spočíva v rozvíjaní kľúčovej témy, problému alebo námetu tak, že sa postupne uvádza: charakteristika pojmu (dve prídavné mená), nasleduje vyjadrenie činnosti (tri slovesá), do ďalšieho riadka napíšeme štvorslovný výraz vyjadrujúci pocit (veta so štyrmi slovami), na záver zhrnutie – synonymum v podobe jedného podstatného mena.

Predvídanie obsahu textu, motivačný rozhovor o skúsenostiach a poznatkoch žiakov, **vyhľadávanie kľúčových slov**, na základe ktorých sa žiaci pokúsia sformulovať svoj predpoklad, o čom text bude, krátka videosekvencia k téme a pod. (Húsková, Hlušíková 2013).

Čitateľské stratégie podporujú produktívne a tvorivé činnosti žiakov, pomáhajú formovať pozitívny postoj k čítaniu. Uvádzame najpoužívanejšie:

Čitateľská stratégia KWL

*(What You **K**now – What You **W**ant to Know – What You **L**earned)*

KWL podporuje nielen kritické myslenie, ale aj interakciu medzi učiteľom a žiakom. Žiaci si vytvoria tabuľku s tromi stĺpcami: *čo o danej téme viem* (odhad obsahu textu), *čo by som chcel vedieť* (vzbudenie záujmu) a *čo som sa naučil*. Prvé dva stĺpce vyplnia pred samotným čítaním, posledný stĺpec až po ňom. Na záver všetky tri stĺpce porovnajú a okomentujú (Gavora, Zápotočná et al. 2003, s. 124).

Čitateľská stratégia SQ3R (*Survey, Question, Read, Recite and Review*)

SQ3R sa realizuje v 5 krokoch (Heldová et al. 2011, s. 14 – 15):

- 1. Survey** (*Preskúmaj*) – Pozorne si prezrite všetko, čo je súčasťou textu, s ktorým budete pracovať (nadpis, podnadpisy, text, obrázky, grafy, zhrnutie, zvýraznené slová...).
- 2. Question** (*Vytvor otázku*) – Preformulujte podnadpisy na otázky.
- 3. Read** (*Čítaj*) – Prečítajte si text každého odseku a odpovedzte na vytvorené otázky.
- 4. Recite** (*Prednes*) – Vlastnými slovami prerozprávajte, čo ste sa naučili.
- 5. Review** (*Zhodnoť, posúď*) – Overte si, čo ste si z prečítaného textu zapamätali (sebaevalvácia, test, pojmová mapa, krátky sumár, odpovede na otázky učiteľa...).

Čitateľská stratégia INSERT (*Interactive Notation System for Effective Reading and Thinking*)

Študijno-čitateľská stratégia INSERT je určená menej zdatným čitateľom, u ktorých sú časté poruchy v porozumení. Je založená na systéme značiek, ktoré si žiaci v procese čítania zapisujú na okraj textu (Preszler 2005, s. 19).

Medzi najpoužívanejšie značky patria: **X** (*nesúhlasím, myslím si niečo iné*), **=** (*niečo, čo som už vedel*), **+** (*nová informácia*), **!** (*super*), **?** (*nerozumiem tomu*), ***** (*veľmi dôležité si pamätať*). Vďaka nim sa žiaci ľahšie orientujú v texte a môžu sa spätne vrátiť k jednotlivým informáciám. Vkladanie symbolov je skvelým základom pre skupinovú diskusiu po prečítaní textu.

Čitateľská stratégia PROR (*Preread, Read, Organize, Review*)

Táto technika je časovo nenáročná a jej výhodou je, že venuje väčšiu pozornosť kritickému mysleniu než jednoduchému memorovaniu vedomostí. Skladá sa zo 4 krokov (Tomengová 2010, s. 10 – 11):

1. Preread (*Aktivita pred čítaním*) – Po prečítaní jednotlivých nadpisov a podnadpisov premýšľajte o tom, čo o danej téme viete. Uistite sa, že viete, o čom text presne je. Pokúste sa sformulovať otázky, na ktoré treba po naštudovaní témy vedieť odpovedať. Sústreďte sa najmä na to, čo je pre vás nové a neznáme.

2. Read (*Čítanie*) – Pred samotným čítaním si text rozdeľte na menšie časti. V každej časti si počas čítania podčiarkujte kľúčové slová, ktoré si doplníte stručnými poznámkami na okraji textu (pomôže vám to pri opätovnom čítaní textu).

3. Organize (*Usporiadanie informácií*) – Všetky dôležité informácie usporiadajte vo forme pojmovej mapy, grafu alebo pomocných kartičiek. K čítaniu textu sa vráťte len v prípade nejasností, alebo ak chcete získať doplnujúce informácie. V tomto kroku je taktiež vhodné pripraviť si pravdepodobné otázky k textu a skúsiť na ne odpovedať.

4. Review (*Opakovanie, precvičovanie*) – Pokúste sa plynule prerozprávať obsah textu. Keď je to vhodné, použite konkrétne príklady. Položte si sformulované otázky a nahlas na ne odpovedzte.

Čitateľská stratégia REAP (*Read, Encode, Annotate, Ponder*)

REAP je stratégia zameraná na tvorbu anotácií. Každá anotácia zohľadňuje text z iného aspektu, čím sa rozvíja metakognícia a pisateľské zručnosti žiakov. Súčasne sa zvyšuje ich pozornosť pri čítaní, čo má pozitívny vplyv na celkové výsledky na skúškach a testoch.

V odbornej literatúre sa môžeme stretnúť s viacerými druhmi anotácií; je len na učiteľovi, ktorú formu zvolí (Heldová et al. 2011, s. 17 – 18).

1. Read (*Čítaj*) – prečítanie celého textu.

2. Encode (*Dekóduj*) – prerozprávanie obsahu textu vlastnými slovami.

3. Annotate (*Spoznámkuj*) – stručná sumarizácia hlavných myšlienok (poznámky, kľúčové slová, citáty); závisí od toho, z akého aspektu text hodnotíme alebo vysvetľujeme.

4. Ponder (*Premýšľaj*) – zhodnotenie anotácie z pohľadu presnosti a komplexnosti.

Čitateľská stratégia 5 – 4 – 3 – 2 – 1

Cieľom tejto sumarizačnej stratégie je jasne a stručne zachytiť podstatu textu. Žiaci sa prostredníctvom nej naučia vyberať kľúčové myšlienky z textu, prepájať ich s už existujúcimi vedomosťami a klásť otázky, ktoré im pomôžu odhaliť, kde je ich porozumenie stále neisté (Richardson 2016).

5 nových informácií, ktoré si si osvojil v priebehu čítania textu.

4 informácie, ktoré sa týkajú hlavnej myšlienky textu.

3 nové slová, ktoré si našiel v texte.

2 informácie, ktoré si už poznal.

1 vec, na ktorú si v texte nenašiel odpoveď.

Čitateľská stratégia 3 – 2 – 1

Ide o skrátenú verziu stratégie 5 – 4 – 3 – 2 – 1 (Gavora et al. 2012, s. 110). **3 dôležité informácie**, ktoré považuješ za dôležité. **2 informácie**, ktoré ťa zaujali. **1 vec**, na ktorú si v texte nenašiel odpoveď.

Čitateľská stratégia ABC

Skôr ako žiaci začnú čítať samotný text, je potrebné aktivizovať ich vedomosti o zadanej téme. ABC brainstorming je jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť. Na začiatku hodiny učiteľ rozdá žiakom tabuľky, v ktorých budú v jednotlivých políčkach zapísané všetky písmená abecedy (1 písmeno abecedy – 1 políčko v tabuľke). Ich úlohou je zostaviť abecedný zoznam slov/slovných spojení, ktoré sa spájajú so stanovenou témou. Učiteľ žiakom vysvetlí, že nemusia vyplniť každé písmeno. Je vhodné, aby žiaci najprv pracovali samostatne, a potom sa rozdelili do dvojíc. Na záver si celá trieda porovná svoje odpovede a po skončení čítania si do tabuľky doplnia chýbajúce slová. (Jones 2012)

Clustering (Zhlukovanie)

Výborný aktivizujúci prostriedok, ktorý je možné využiť na ktorejkoľvek vyučovacej hodine. Realizuje sa v 6 krokoch (Gavora et al. 2012, s. 137 – 138):

1. Žiaci vytvoria kruh, v strede ktorého stojí jeden žiak, ktorý drží v ruke zväzok špagátov.
2. Učiteľ napíše na tabuľu základné (kľúčové) slovo.
3. Každý žiak v ľubovoľnom poradí nahlas vysloví ľubovoľné slovo, ktoré mu napadne v súvislosti s danou témou. Keď slovo povie, vezme si od žiaka v strede kruhu jeden špagát a napne ho. Žiaci takýmto spôsobom postupne vytvárajú pavučinu.
4. Učiteľ slová postupne zapisuje na tabuľu okolo základného slova a zakrúžkuje ich.
5. Úlohou žiakov je vytvoriť medzi sebou skupiny so slovami, ktoré spolu nejako súvisia. Skupiny sa pochyťajú za ruky.
6. Učiteľ skupiny farebne pospája aj na tabuli. Žiaci vytvoria zhluk.

Ďalšie metódy na podporu čítania s porozumením, ktoré pôsobia aktivizujúco a motivačne, uvádza Čapek (2015, 300 – 315): **čitateľské listy, skladanie textu, pyramída, svet v mojej hlave, poprehadzované vety** a pod.

ZÁVER

Čítanie je súčasťou činností človeka, či chceme, či nechceme. Ak pripustíme, že čítaním získavame vedomosti a informácie, ktoré môžeme v živote využiť, čítanie sa stáva pre človeka nevyhnutnou potrebou. Ako má učiteľ priviesť svojich žiakov k myšlienke, že schopnosť učiť sa nové veci je úzko spojená s čítaním s porozumením?

Verím, že táto publikácia prispeje k zamysleniu sa nad motívmi nášho konania vo vyučovacom procese a následne konania žiakov. Uvedené podnety by mali prispieť k aktívnemu prístupu učiteľov rôznych predmetov k problematike čítania s porozumením a inšpirovať ich k vlastnej činnosti podporujúcej čítanie s porozumením ich žiakov.

Vzťah k čítaniu si u žiakov nemôžeme vynútiť, ale môžeme ich vhodnými motivačnými stimulmi priviesť cestou od nečitateľa k čitateľovi. Postupnými cielenými krokmi môžeme žiakov priviesť k čítaniu, ktoré je veľmi úzko spojené s efektívnym spôsobom učenia sa.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- ARMSTRONG, M., 2007. *Řízení lidských zdrojů: Nejnovější trendy a postupy*. 10. vyd. Praha: Grada, 789 s. ISBN 978-80-247-1407-3.
- BLAŽEK, L., 2011. *Management – Organizování, rozhodování, ovlivňování*. Praha: GRADA. ISBN 978-80-247-3275-6.
- CLEGG, B., 2005. *Motivace*. Brno: CP Books. ISBN 80-251-0550-4.
- ČÁP, J. a J. MAREŠ, 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 655 s. ISBN 80-7178-463-X.
- ČAPEK, R., 2015. *Moderní didaktika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 604 s. ISBN 978-80-247-3450-7.
- DĚDINA, J. a V. CEJTHAMR, 2005. *Management a organizační chování*. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 80-247-1300-4.
- FONTANA, D., 2010. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 383 s. ISBN 978-80-7367-725-1.
- GAVORA, P. et al., 2012. *Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka*. Nitra: Enigma. ISBN 978-80-89132-57-7.
- GAVORA, P., O. ZÁPOTOČNÁ et al., 2003. *Gramotnosť. Vývin a možnosti jej didaktického usmerňovania*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-223-1869-8.
- HELLER, R., 2001. *Úspešná motivácia*. Bratislava: Slovart, 72 s. ISBN 80-7145-556-3.
- HELDOVÁ, D. et al., 2011. *Metakognitívne stratégie rozvíjajúce procesy učenia sa žiakov*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 978-80-8052-372-5.
- HORVÁTHOVÁ, M., 2008. *Kroje*. 1. vyd. Bratislava: Perfekt. ISBN 978-80-8046-421-9.
- HRABAL, V., F. MAN a I. PAVELKOVÁ, 1984. *Psychologické otázky motivace ve škole*. Praha: SNP, s. 11-12.
- HÚSKOVÁ, A. a A. HLUŠÍKOVÁ, 2012. *Aktívne využívanie čítania s porozumením vo vyučovacom procese v základnej a strednej škole*. Bratislava: MPC, 64 s. ISBN 978-80-8052-416-6.
- KACHANÁKOVÁ, A., 2003. *Riadenie ľudských zdrojov: Ľudský faktor a úspešnosť podniku*. Bratislava: Sprint, 212 s. ISBN 80-89085-22-9.
- KLINDOVÁ, Ľ., 1990. *Aktivita a tvorivosť v škole*. Bratislava: SNP, s. 45, 59, 91.
- KORŠŇÁKOVÁ, P., J. KOVÁČOVÁ a D. HELDOVÁ, 2010. *PISA Slovensko 2009 – Národná správa*. 1. vyd. Bratislava: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, 60 s. ISBN 978-80-970261-4-1.
- MISTRÍK, J., 1997. *Štylistika*. 3. vydanie. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo. ISBN 80-08-02529-8.
- NOVOTNÁ, J., 2012. *Motivace nadaných žáků a studentů v matematice a přírodních vědách*. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6144-6.
- PETLÁK, E., 2004. *Všeobecná didaktika*. Bratislava: IRIS, s. 308. ISBN 80-89018-64-5.

- PIKE, G. a D. SELBY, 1994. *Globální výchova*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-85623-98-6.
- PRESZLER, J., 2005. *Reading Strategies to Guide Learning*. Rapid City: BHSSC.
- ROBBINS, S. a M. COULTER, 2004. *Management*. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 80-247-0495-1.
- SZARKOVÁ, M., 2004. *Psychológia pre manažérov a podnikateľov*. Bratislava: SPRINT. ISBN 80-89085-36-9.
- SITNÁ, D., 2009. *Metódy aktívneho vyučovania*. Praha: Portál, s. 152. ISBN 978-80-262-0404-6.
- TOMENGOVÁ, A., 2010. *Čitateľské stratégie zlepšujúce schopnosť učiť sa*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 978-80-8052-353-4.
- TUREK, I., 2010. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, s. 598. ISBN 978-80-8078-322-8.
- TUREK, I., 2014. *Didaktika*. 3. vydanie. Bratislava: Škola, 618 s. ISBN 978-80-8168-004-5.
- VIŠNOVSKÝ, J., L. NAGYOVÁ a M. ŠAJBIDOROVÁ, 2008. *Manažment ľudských zdrojov*. 5. nezmen. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 166 s. ISBN 978-80-552-0143-6.
- ZELINA, M., 1996. *Aktivizácia a motivácia žiakov na vyučovaní*. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum, s. 71, 75.

Elektronické zdroje

- DOBIAŠ, M., 2012. *Motivácia pre prácu manažéra* [online]. Diplomová práca. Bankovní institut: Praha [cit. 15-11-2017]. Dostupné z: http://is.bivs.sk/th/18894/bisk_m/Martin_Dobias_Thesis_april_2012_final_version.txt
- JONES, R., 2012. *ABC Brainstorm* [online]. [cit. 11-4-2018]. Dostupné z: <http://www.readingquest.org/strat/abc.html>
- ZAJACOVÁ, Z. *Vyučovací štýl učiteľa ako prostriedok zefektívňovania učenia sa žiakov* [online]. Dostupné z: <http://www.prohuman.sk/pedagogika/vyučovaci-styl-ucitela-ako-prostriedok-zefektivnovania-ucenia-sa-ziakov>
- RICHARDSON, F., 2016. *5-4-3-2-1 & 3-2-1 Summarising*. [online]. [cit. 10-4-2018]. Dostupné z: https://www.nbss.ie/sites/default/files/publications/5-4-3-2-1_comprehension_strategy_handout_copy_2_0.pdf
- 7 princípov, ktoré viedli Steva Jobsa a firmu Apple k úspechu* [online]. [cit. 8-6-2017]. Dostupné z: <http://stavamesauspesnymi.sk/7-principov-ktore-viedli-steva-jobsa-firmu-apple-uspechu/>

PRÍLOHY

PRÍLOHA A

Úloha:

Rozdeľte nasledujúce aktivity do troch skupín a svoj výber zdôvodnite:

1) aktivity pred čítaním, 2) aktivity počas čítania, 3) aktivity po čítaní.

Aktivity:

- vyjadrenie vlastného postoja, skúsenosti
- príprava projektu
- dopĺňanie vybraných jazykových prostriedkov do textu
- práca s obrázkami a inými mimotextovými zložkami
- opravovanie/upravovanie textu
- kategorizovanie slov, viet, informácií
- vyhľadávanie požadovaných informácií
- diskusia o téme
- brainstorming na danú tému
- formulovanie očakávaní o obsahu textu
- kvízy na danú tému s cieľom aktivovať vedomosti o nej
- vyjadrenie názoru na protikladné tvrdenie týkajúce sa témy
- vytváranie pojmových máp
- príprava rozhovoru na základe textu
- hľadanie riešenia problému
- grafické zobrazenie informácií z textu
- dramatizácia textu
- práca s nadpisom textu (rekonštrukcia nadpisu, jeho rozširovanie)
- tvorenie slov z písmen nadpisu alebo z kľúčových slov
- formulovanie očakávaní na základe obrázka, názvu, hlavnej tézy
- hádanie kľúčových slov
- zoraďovanie alebo priraďovanie viet z textu alebo obrázkov
- odpovedanie na otázky
- dopĺňanie do tabuliek alebo textu
- zoraďovanie obrázkov alebo častí textu
- vykonávanie inštrukcií podľa pokynov
- dokončenie textu
- formulovanie odpovedí na otázky
- vyhľadávanie neznámych jazykových prostriedkov
- sumarizovanie textu (ústne/písomne)
- diskusia (rolová hra), simulácia na danú tému
- písanie listu na základe textu

PRÍLOHA B

Úloha 1:

Predstavte si, že v škole vediete krúžok, ktorý úzko súvisí s predmetom, ktorý učíte. Ako by ste v tomto krúžku podporovali čítanie s porozumením?

Úloha 2:

Aké aktivity by ste so žiakmi mohli realizovať v knižnici, resp. v školskej knižnici?

Úloha 3:

Vyberte si vhodné učivo z vášho predmetu, v rámci ktorého by bolo vhodné realizovať debatu na niektorú z nasledujúcich tém:

Čítanie je pre človeka strata času.

Čítanie je v živote človeka nepotrebné.

PRÍLOHA C

Mgr. Mária Rečičárová, ZŠ Zákopčie

Predmet: Prírodoveda

Ročník: 4.

Názov tematického celku: Huby – súčasť prírody

Poradie vyučovacej hodiny v tematickom celku: 1.

Učivo: Huby, ich delenie, spôsob prijímania potravy

Ciele vyučovacej hodiny

Kognitívne: Poznať základné delenie húb. Uviesť príklad jedlej, nejedlej a jedovatej huby. Opísať stavbu tela huby a spôsob rozmnožovania. Porovnať spôsob prijímania potravy húb a rastlín.

Afektívny cieľ: Posúdiť význam húb (vrátane nejedlých i jedovatých) v prírode.

Psychomotorický cieľ: Zhrnúť informácie z textu do pojmovej mapy. Vedieť rozlíšiť jedlú hubu od jedovatej huby.

Učebné zdroje, pomôcky: Informačný text *Ani rastlina, ani živočích* (príloha 1), otázky počas čítania informačného textu na tvorbu kľúčových slov (príloha 2), predloha pojmovej mapy k informačného textu (príloha 3)

Metódy a formy práce: Stratégia EUR, frontálna forma práce, samostatná práca, rozhovor, pojmové mapovanie, stratégia RAP

Scenár vyučovacieho bloku

EVOKÁCIA

V úvode hodiny sme žiakov informovali o výchovno-vzdelávacom celi hodiny. Vychádzajúc z neho sme vo fáze evokácie navodili problém prostredníctvom krátkeho textu, ktorý sme prezentovali na interaktívnej tabuli. Vzhľadom na to, že sa v texte nachádzajú i slová, ktorým žiaci nemusia rozumieť, text sme im prečítali. Počas čítania si žiaci zaznamenávali slová, ktorým nerozumeli.

„Jedného dňa sa na lúke rozprával kozák osikový so žihľavou dvojdomou. Kozák osikový sa pýšil svojím hrubým hlúbikom a vysmieval sa žihľave: „Pozri sa na svoju stonku, aká je tenká.“ Žihľava sa nedala a kozákovi hovorí: „Stonku mám síce tenkú, ale aspoň mám krásne zelené listy a okrem toho som liečivá.“ To kozáka zamrzelo, pretože aj on chcel mať takú krásnu zelenú farbu. Zatúžil byť tiež zeleným, a aj keď žihľave veľmi závidel, neozelenel od závidosti. Rovnako ho trápilo, že nie je liečivý a začal si pripadať pre prírodu bezvýznamným.

Prečítaním informačného textu *Ani rastlina, ani živočích* sa zoznámime s kozákom osikovým, ale dozvieme sa viac i o ostatných hubách – jedlých, nejedlých i jedovatých. Zistíme, ako sa rozmnožujú a prijímajú potravu. Ale hlavne sa budeme snažiť prísť na to, prečo nie sú huby zelené a aký je ich význam v prírode.

Po prečítaní textu sme so žiakmi rozoberali slová, ktorým nerozumeli. Využívali sme pri tom vedomosti žiakov, prípadne odbornú literatúru a internet. Pri rozbere pochopenia jednotlivých slov v texte sme sa zamerali najmä na pojmy – hlúbik, stonka, žihľava dvojdomej a kozák osikový.

Vizuálnu podobu daných slov sme si premietli na interaktívnej tabuli. Následne sme si zopakovali informácie o žihľave dvojdomej a o rastlinách prostredníctvom pojmovej mapy z predchádzajúcich hodín, konkrétne sme zamerali pozornosť na stavbu rastlín, rozmnožovanie rastlín, prijímanie potravy a na ich význam v prírode.

UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Žiakom sme rozдали informačný text *Ani rastlina, ani živočích* (príloha 1). Prvé čítanie sme prerušovali otázkami počas čítania, ktorými sme zisťovali porozumenie textu v jednotlivých odsekoch a následne žiaci vymýšľali nadpisy pre jednotlivé odseky, resp. sme tvorili kľúčové slová (príloha 2). Názvy odsekov sme zapisovali do pojmovej mapy (príloha 3) nakreslenej na baliacom papieri a pripevnili sme ju na tabuľu, aby sme ju mohli využívať aj na ďalších hodinách. Po prečítaní textu po častiach pokračovali žiaci v tvorení pojmovej mapy dopĺňovaním kľúčových slov k jednotlivým nadpisom odsekov, a to frontálne. Po doplnení všetkých kľúčových slov bolo úlohou žiakov zreprodukovať text vlastnými slovami s využitím vytvorenej pojmovej mapy. Keď žiaci zreprodukovali text bez väčších problémov, zapísali si celú pojmovú mapu do zošitov. Vytvorenú pojmovú mapu na tabuli, resp. na baliacom papieri sme pripevnili na nástenku k pojmovej mape o rastlinách. Žiaci tak mohli zisťovať rozdiely medzi rastlinami a hubami a hľadať dôvody, prečo huby nezaraďujeme medzi rastliny.

REFLEXIA

V záverečnej fáze hodiny sa žiaci vrátili k úvodnému príbehu o žihľave dvojdomej a kozákovi osikovom. Ich úlohou bolo vysvetliť kozákovi, prečo nie je zelený a hlavne aký je jeho význam v prírode, ale i pre človeka.

Vlastná skúsenosť: Sprievodnými otázkami počas čítania textu sme zisťovali porozumenie textu, ale zároveň pomáhali žiakom s tvorbou nadpisov k jednotlivým odsekom. Z hľadiska metakognície považujeme za dôležité, aby sa žiaci naučili v budúcnosti otázky k textu tvoriť samostatne. V tejto súvislosti sa na ďalších hodinách budeme venovať nielen hľadaniu a tvorbe odpovedí k textu, ale aj samotnej tvorbe otázok k textu, a to prostredníctvom stratégie RAP, ktorú navrhujeme implementovať do fázy uvedomovania si významu textu, konkrétne pred metódu pojmového mapovania.

Príloha 1: Informačný text *Ani rastlina, ani živočích*

V minulosti sa huby zaraďovali medzi rastliny, i keď spôsobom výživy sa podobali na živočíchy. V súčasnosti tvoria huby osobitnú skupinu a nepatria ani medzi rastliny, ani medzi živočíchy. Zelené rastliny môžu pomocou chlorofylu za súčinnosti slnečného svetla utvárať látky na stavbu svojho tela. Na výživu im stačí zväčša iba pôda, svetlo, teplo, vzduch a voda. Huby nemajú chlorofyl. Huby potrebujú látky, ktoré utvorili rastliny alebo živočíchy. Preto huby nachádzame najmä v lesoch, kde je veľké množstvo hnijúcich rastlín a živočíchov, ktoré im poskytujú výživu. Huby prijímajú živiny podhubím. Z podhubia vyrastá plodnica, ktorá má hlúbik a klobúk.

Na spodnej strane klobúka sú najčastejšie rúrky alebo lupene .

V nich sú výtrusnice, ktoré tvoria výtrusy . Huby sa na rozdiel od zelených rastlín rozmnožujú výtrusmi, ktoré nie sú viditeľné okom.

Obr. 1

Obr. 2

Huby najčastejšie rastú od apríla do novembra. Základným predpokladom rastu húb je primeraná teplota a dostatok vlhkosti. Ako hovorí známe ľudové porekadlo, huby rastú po daždi. Netreba však po daždi ihneď utekať do lesa, treba počkať zopár dní, aby stihli vyrásť. Záleží predovšetkým na počasí, aké prevládalo pred dažďom. Rast nepriaznivo ovplyvňujú veľké rozpätia denných a nočných teplôt.

V lese rastie množstvo druhov húb. V prírode majú význam ako rozkladače a potrava pre živočíchy. Najvýznamnejšia činnosť húb v prírode spočíva v tom, že rozkladajú odumreté rastliny a živočíchy a vracajú ich opäť do ovzdušia v podobe oxidu uhličitého, ktorý môžu zelené rastliny prijímať a tvoriť z neho svoje telá. Človek ich využíva ako pochutinu. Obsahujú dosť vitamínov a minerálnych látok. Veda skúmajúca huby sa nazýva mykológia.

Jedlé huby 😊 po vhodnej úprave nevyvolávajú žiadne poškodenie tela.

Nejedlé huby 😞 nie sú jedovaté, ale ani jedlé, lebo zapáchajú a zle chutia.

Jedovaté huby ☠️ obsahujú toxíny, ktoré vážne poškodzujú zdravie.

Názov	Obrázok	Zatriedenie
<i>Hríb dubový</i>		
<i>Hríb smrekový</i>		
<i>Bedľa vysoká</i>		
<i>Kozák osikový</i>		
<i>Muchotrávka červená</i>		
<i>Muchotrávka zelená</i>		
<i>Hríb satanský</i>		
<i>Muchotrávka citrónovožltá</i>		

Príloha 2: Otázky počas čítania informačného textu *Ani rastlina, ani živočích*

V minulosti sa huby zaraďovali medzi rastliny, i keď spôsobom výživy sa podobali na živočíchy. V súčasnosti tvoria huby osobitnú skupinu a nepatria ani medzi rastliny, ani medzi živočíchy. Zelené rastliny môžu pomocou chlorofylu za súčinnosti slnečného svetla utvárať látky na stavbu svojho tela. Na výživu im stačí zväčša iba pôda, svetlo, teplo, vzduch a voda. Huby nemajú chlorofyl. Huby potrebujú látky, ktoré utvorili rastliny alebo živočíchy. Preto huby nachádzame najmä v lesoch, kde je veľké množstvo hnijúcich rastlín a živočíchov, ktoré im poskytujú výživu.

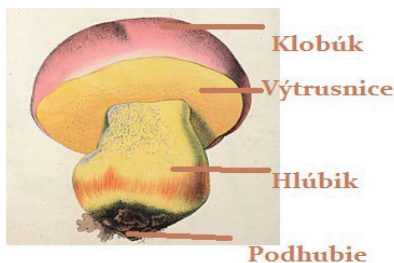
Otázky počas čítania: *Odpovedzte, čo potrebujú huby pre svoj rast? Uveďte názov farbiva, ktoré huby neobsahujú? Vysvetlite, prečo nie sú huby zelené? Odôvodnite, prečo huby nájdeme najmä v lese? Skúste vymyslieť nadpis k danému odseku.*

Huby prijímajú živiny podhubím. Z podhubia vyrastá plodnica, ktorá má hlúbik a klobúk.

Na spodnej strane klobúka sú najčastejšie rúrky alebo lupene .

V nich sú výtrusnice, ktoré tvoria výtrusy. Huby sa na rozdiel od zelených rastlín rozmnožujú výtrusmi, ktoré nie sú viditeľné okom.

Obr. 1

Obr. 2

Otázky počas čítania: *Povedzte, čím prijímajú huby živiny? Vymenujte, z čoho sa skladá plodnica huby? Uveďte, čo majú huby na spodnej strane klobúka? Povedzte, čím sa huby rozmnožujú? Porovnajte, aké sú rozdiely v stavbe huby z obrázka č. 1 a obrázka č. 2? Porovnajte rozmnožovanie rastlín a húb. Povedzte, čo sme sa naučili z tohto odseku. Pokúste sa vytvoriť nadpisy k danému odseku.*

Huby najčastejšie rastú od apríla do novembra. Základným predpokladom rastu húb je primeraná teplota a dostatok vlhkosti. Ako hovorí známe ľudové porekadlo, huby rastú po daždi. Netreba však po daždi ihneď utekať do lesa, treba počkať zopár dní, aby huby stihli vyrásť.

Otázky počas čítania: *Povedzte, čo huby potrebujú pre svoj rast? Posúďte, prečo huby nerastú počas zimy? Posúďte, prečo huby nerastú počas dlhodobého nedaždiveho počasia? Vytvorte nadpis k danému odseku.*

V lese rastie množstvo druhov húb. V prírode majú význam ako rozkladače a potrava pre živočíchy. Najvýznamnejšia činnosť húb v prírode spočíva v tom, že rozkladajú odumreté rastliny a živočíchy a vracajú ich opäť do ovzdušia v podobe oxidu uhličitého, ktorý môžu zelené rastliny prijímať a tvoriť z neho svoje telá. Človek ich využíva ako pochutinu. Obsahujú dosť vitamínov a minerálnych látok.

Otázky počas čítania: *Povedzte, v čom spočíva najväčší význam húb v prírode? Posúďte, čím sú huby užitočné pre živočíchy a čím pre rastliny? Vysvetlite, prečo by mal človek konzumovať huby? Vytvorte výstižný nadpis k danému odseku.*

Veda skúmajúca huby sa nazýva mykológia.

Jedlé huby 😊 po vhodnej úprave nevyvolávajú žiadne poškodenie tela.

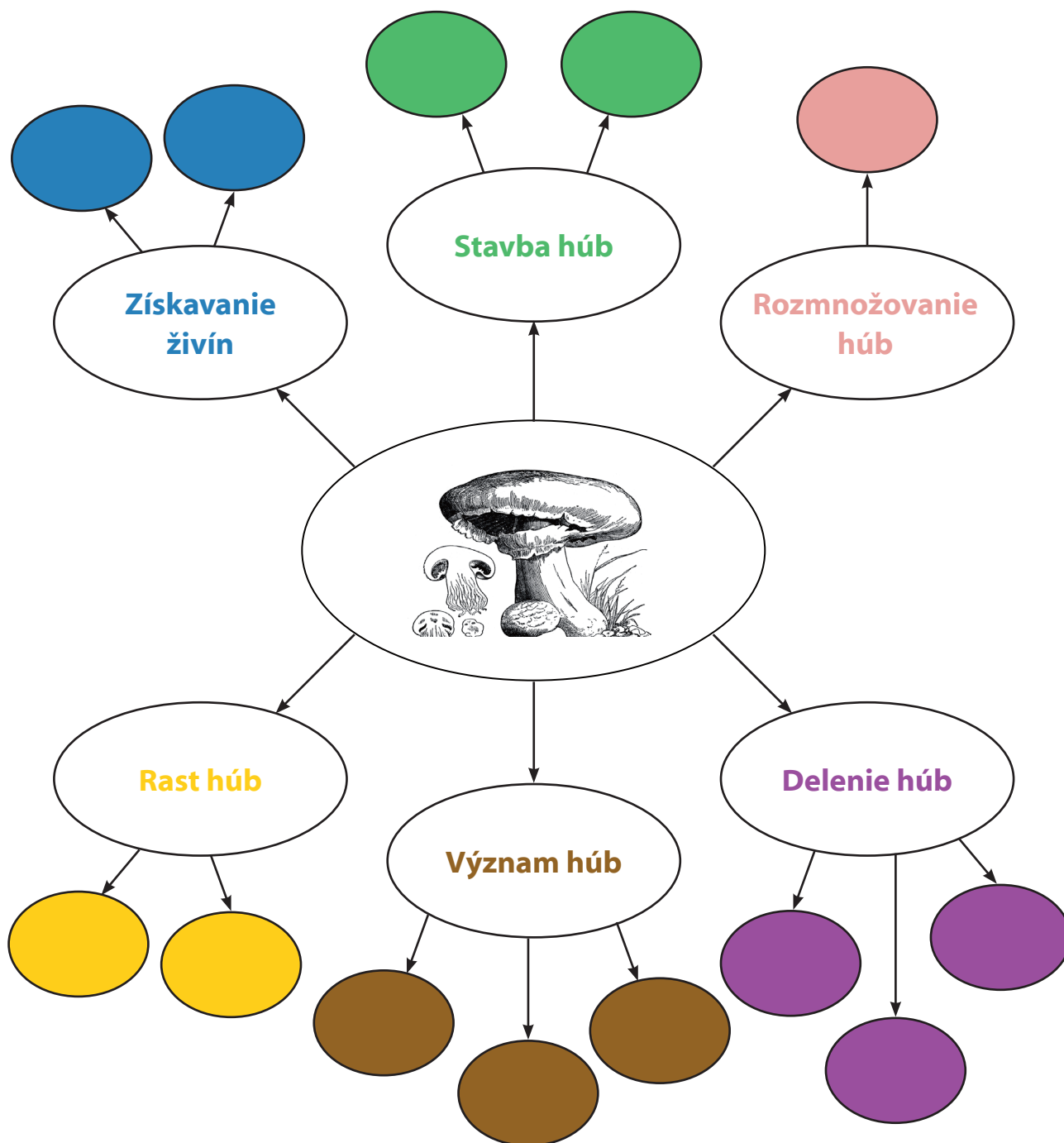
Nejedlé huby 😞 nie sú jedovaté, ale ani jedlé, lebo zapáchajú a zle chutia.

Jedovaté huby ☹️ obsahujú toxíny, ktoré vážne poškodzujú zdravie.

Otázky počas čítania: *Povedzte, ako sa nazýva veda skúmajúca huby? Uveďte, ako delíme huby podľa jedlosti? Povedzte, prečo sú jedovaté huby škodlivé pre zdravie človeka? Uveďte príklad jedlej huby, nejedlej huby a jedovatej huby. Vytvorte vhodný nadpis k danému odseku.*

Príloha 3:

Ukážka pojmovej mapy k informačnému textu *Ani rastlina, ani živočích*

Predpokladané kľúčové slová v pojmovej mape:

- jedlé, nejedlé, jedovaté – klasifikáciu môžeme opätovne rozvetviť o názvy húb
- rozkladače, potrava, pochutina
- primeraná teplota, vlhkosť
- výtrusy
- podhubie, plodnica – plodnicu môžeme opätovne rozvetviť o hlúbik a klobúk
- hnijúce rastliny, hnijúce živočíchy

PRÍLOHA D

Ing. Jana Budayová, ZŠ s MŠ Považská Teplá

Ročník: 8.

Predmet: Geografia

Tematický celok: Ázia

Téma: Podnebné pásma Ázie – opakovanie

Ciel' vyučovacej hodiny: Upevnenie si vedomostí o podnebných pásmach Ázie

Špecifické ciele ČG:

- rozvíjať čítanie s porozumením prostredníctvom čitateľských stratégií,
- získať informácie z histórie odievania náčrtmi, predchádzajúcimi vedomosťami,
- vedieť rozlíšiť z textu dôležité, menej dôležité informácie, vyjadriť svoj názor na ne.

Metódy podporujúce metakognitívne stratégie čítania: EUR, aplikácia stratégie KWL a 3-2-1

Pomôcky: text z knihy *Kroje*

Časová dotácia: 45 minút

Scenár vyučovacej hodiny:

Žiaci pracujú na hodine s textom **Vznik a význam odevu**, reagujú na pokyny učiteľa, pracujú samostatne, spoločne s učiteľom skontrolujú svoje riešenia a diskutujú o téme, vyjadrujú svoj názor na ňu. Využitie stratégie EUR.

Scenár vyučovacej hodiny

EVOKÁCIA

Učiteľ vyzve žiakov, aby načrtli svoju predstavu, ako sa obliekali ľudia v Afrike, Ázii, Amerike. Vytvorené náčrty si žiaci navzájom ukážu a podľa svojich predstáv vyhodnotia ich autentickosť. (10 min.)

UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Žiaci sa majú zorientovať v celom texte, s ktorým budú pracovať. Majú získať rýchly prehľad o všetkých častiach textu. Po letmom prečítaní odpovedajú na otázky.

1. Preskúmajte text

Čo je témou článku? (historický význam odevu)

Uveďte tri kľúčové slová z textu. (funkcie odevu, prírodné podmienky, strihy a materiály) (5 min.)

2. Vyplňte tabuľku

Tabuľka je uplatnením metódy KWL. Žiaci vyplnia samostatne v pracovnom liste prvé dva stĺpce tabuľky.

Tabuľka č. 1

Čo vieš o téme? (10 min.)	Čo by si chcel vedieť?	Čo si sa dozvedel?
Čo je to odev, akú má funkciu?	Ako je spätý s vývojom ľudstva?	
Obliekajú sa všetci ľudia rovnako?	Ako vplyvajú ročné obdobia na odev?	
Ako vyzeral prvý odev, napríklad u pračloveka?	Ovplyvňuje odev hospodárstvo?	

3. Po prečítaní textu sa k tabuľke opäť vrátia a doplnia informácie do tretieho stĺpca.

Tabuľka č. 2

Čo vieš o téme? (10 min.)	Čo by si chcel vedieť?	Čo si sa dozvedel?
Čo je to odev, akú má funkciu?	Ako je spätý s vývojom ľudstva?	Všeobecne chráni ľudské telo pred poveternostnými podmienkami a zahaľuje ho. Súvisí s vývojom ľudstva, jeho prácou, spoločenským začlenením.
Obliekajú sa všetci ľudia rovnako?	Ako vplyvajú ročné obdobia na odev?	Inak sa obliekajú v Afrike, Ázii, Amerike, u nás. Odev sa spája s prírodnými podmienkami.
Ako vyzeral prvý odev, napríklad u pračloveka?	Ovplyvňuje odev hospodárstvo?	Na začiatku si volili jednoduché strihy, ktoré postupne zdokonaľovali. Používali aj iné materiály, ako bavlna, vlna, ľan.

REFLEXIA

Cieľom tejto fázy práce s textom je, aby žiaci zhodnotili text a porozmýšľali nad jeho obsahom i formou. Uvažujú nad využiteľnosťou informácií a posudzujú samotný spôsob práce s textom. Žiak vyhodnocuje získané informácie pomocou čitateľskej stratégie 3-2-1 (10 min.)

Vyhľadajte 3 informácie, ktoré v texte považujete za dôležité.

(Charakteristika odevu, Strih a materiál, Vplyv spoločnosti na odev)

Vypíšte dve informácie, ktoré vás zaujali preto, že ide o nové informácie alebo neboli v súlade s doterajšími vedomosťami.

(Symbol bielej a čiernej farby, odev sa v priebehu času vyvinul do veľmi rozsiahleho systému. Okrem neho sem patria aj tašky, dopravné prostriedky a pod.)

Vypíšte vec, na ktorú ste v texte nenašli odpoveď – mohlo ísť o menej zrozumiteľný text, nedostatok skúseností alebo predchádzajúcich vedomostí.

(Aké farby boli módné, najpoužívanejšie?)

Sebareflexia žiaka

- Povedzte, čo vás na téme najviac zaujalo a vysvetlite prečo.
- Uvedte, ako hodnotíte netradičný spôsob opakovania: Podnebné pásma Ázie.
- Inšpirovala vás táto vyučovací hodina na aktívnejšiu prácu s textom?
- Vyhovovali vám použité čitateľské stratégie?

Príloha: Text *Vznik a význam odevu*

Vznik a význam odevu nie je z historického hľadiska čisto funkčnou záležitosťou, ale mnohovýznamným činiteľom, ktorého symbolika sa pohybuje v širokom spoločensko-kultúrnom rámci. Symbolicky sa viaže napríklad k používaniu bielej a čiernej farby (smútok alebo radosť). Všeobecne sa charakterizuje ako ochrana pred poveternostnými vplyvmi alebo ako prostriedok na zahaľovanie častí tela. Je úzko spätý s vývojom ľudstva, s jeho prácou, sociálnym začlenením. Odev sa spája aj s prírodnými podmienkami. Inak sa obliekali ľudia v Afrike, Ázii, Amerike a inak v našom miernom pásme. Na začiatku si volili jednoduché strihy a materiály, ktoré postupne zdokonaľovali. S rozvojom hospodárstva sa začali používať aj iné materiály, ako bavlna, vlna, lan. S postupujúcou spoločenskou diferenciaciou pribúdali aj formy a druhy odevu. Odev sa stal aj určitým vonkajším signálom pre okolie, ktorý sa v priebehu času vyvinul do veľmi rozsiahleho systému. Okrem neho sem patria aj tašky, dopravné prostriedky a pod.

PRÍLOHA E

Mgr. Dana Margenová, Súkromná obchodná akadémia, Jarná 13, Žilina

Názov tematického celku: Krátka epická próza – literárna kategória rozprávača

Učivo vyučovacieho bloku: Jozef Gregor Tajovský *Maco Mlieč*

Výkonový štandard: Charakterizovať literárnu kategóriu rozprávača, vysvetliť využitie rozprávača vo vzťahu k významovému plánu diela J. G. Tajovského

Procesy čitateľskej gramotnosti: Utváranie širšieho porozumenia, rozvíjanie interpretácie, uvažovanie o obsahu a forme textu a jeho hodnotenie

Čitateľské stratégie: KWL, pojmová mapa, metóda kladenia otázok

Učebné zdroje, pomôcky: učebný materiál pre SOA, reprodukcia obrazu *Dobrý deň, pán Courbet* od Gustava Courbeta, tabuľa, fixka

Časová dotácia: 1 vyučovacia hodina

VÝCHODISKÁ VYUČOVACEJ HODINY

S dielom od J. G. Tajovského *Maco Mlieč* sa žiaci stretli už v prvom ročníku, keď cieľom vyučovacej hodiny bolo vymedzenie pojmu *poviedka*, literárna postava a charakteristika literárnych postáv; v treťom ročníku majú žiaci pochopiť literárnu kategóriu rozprávača, najmä súvislosť medzi použitým typom rozprávača v diele a zámerom autora.

1. (Na predchádzajúcej hodine učiteľ zadal domácu úlohu, aby si žiaci zopakovali učivo z 1. ročníka – J. G. Tajovský: *Maco Mlieč*). Vytvoríme na tabuli tabuľku KWL – čo už viem, čo chcem vedieť, čo som sa naučil (príloha 1). Metódou brainstormingu zaznamenávame do prvého stĺpca žiacke nápady – všetko, čo si pamätajú/zopakovali o diele *Maco Mlieč*.
2. Učiteľ sa pýta, čo by ešte žiakov zaujímalo, čo by sa chceli dozvedieť z odborného textu o *Macovi Mliečovi*.
3. Učiteľ rozdá žiakom text z učebných materiálov SOA (príloha 2), na základe ktorého sa žiaci pokúsia doplniť priloženú pojmovú mapu. Ich záznamy potom konfrontuje s rovnakou pojmovou mapou na tabuli (príloha 3), žiaci si vysvetľujú nejasnosti navzájom. Zaznamenávajú si aj nové informácie.
4. Dopĺňajú posledný stĺpec, aké nové informácie žiaci získali.
5. Nasleduje sumarizácia. Učiteľ kladie otázky: Prečo sa Tajovský stal glosátorom života? Ako na jeho tvorbu vplývala realistická metóda ovplyvnená filozofiou pozitivizmu? Prečo ako rozprávač vstupuje do deja?
6. Žiaci pretransformujú umelecký úryvok z učebného materiálu tak, aby použili iný typ rozprávača. Posúdia, či ich pretransformovaný úryvok má inú výpovednú hodnotu ako pôvodná ukážka.
7. Učiteľ predstaví žiakom reprodukciu obrazu *Dobrý deň, pán Courbet* (príloha 4). Nasledujú otázky: Ktoej postave na obraze by žiaci prisúdili rolu Maca, gazdu, rozprávača? Svoj výber žiaci zdôvodnia.

SPÄTNÄ VÄZBA

Vzhľadom na to, že žiaci s dielom pracovali už v prvom ročníku, pokladali prácu za menej náročnú. Ani prácu s odborným učebným textom nepovažovali za ťažkú, ako pozitívum označili, že si mohli poznatky zsumarizovať, sprehľadniť.

Boli aj žiaci, ktorí považovali za zbytočné sa k Tajovského dielu vrátiť. Na tomto mieste učiteľ objasnil, že opakovaním tohto diela sledoval nový cieľ, nielen sumarizáciu poznatkov. Pochválil žiakov, že na ceste za literatúrou vykonali veľký pokrok, pretože z ich práce na hodine vyplýva, že okrem prerozprávania obsahu začínajú chápať, že autor cieľavedomým výberom prostriedkov (typ rozprávača) sleduje istý zámer.

Žiaci, podľa ich hodnotenia, tento zámer dobre chápu, vedia vysvetliť, že Tajovský zámerne vstupoval do deja, aby dokázal čitateľom, že slovenská dedina a jej obyvatelia skutočne prežívajú ním opísané (sociálne) problémy.

REFLEXIA

Žiaci veľmi dobre pracovali, zapájali sa do práce na vyučovacej hodine, svojimi hodnoteniami preukázali, že danej problematike porozumeli. Veľmi ich motivoval brainstorming na začiatku hodiny, ktorý je súčasťou čitateľskej stratégie KWL, pozitívne zhodnotili vytvorenie pojmovej mapy a celkovú sumarizáciu. Poslednými aktivitami (transformácia umeleckého textu, hodnotenie použitia iného typu rozprávača a hľadanie súvislostí s Coubertovým obrazom) žiaci preukázali, že kognitívny cieľ – pochopiť výber rozprávača – zvládli. Ich transformované texty, do ktorých vymysleli novú postavu a ja-rozprávanie zmenili na on-rozprávanie, sa im zdali menej osobné a menej uveriteľné, správne na Courbetovom obraze identifikovali sluhu so sklopeným zrakom, krajšie vyobliekaného pána a „rozprávača“ – maliara, pútnika, ktorý mapuje život okolo seba a chce o ňom zanechať posolstvo.

Príloha 1: KWL v troch krokoch

čo viem	čo by som chcel vedieť	čo som sa naučil
realizmus, Tajovský, autor vstupuje do diela, sociálne vzťahy, charakter Maca, dedina, prezývka Mlieč, paradox, charakter gazdu, obsah poviedky		

čo viem	čo by som chcel vedieť	čo som sa naučil
realizmus, Tajovský, autor vstupuje do diela, sociálne vzťahy, charakter Maca, dedina, prezývka Mlieč, paradox, charakter gazdu, obsah poviedky	podrobnosti	

čo viem	čo by som chcel vedieť	čo som sa naučil
realizmus, Tajovský, autor vstupuje do diela, sociálne vzťahy, charakter Maca, dedina, prezývka Mlieč, paradox, charakter gazdu, obsah poviedky	podrobnosti	podrobnosti o obsahu diela podrobnosti o Macovi Tajovský – glosátor života

(Zdroj: vlastný)

Príloha 2: Učebný materiál Maco Mlieč

Jozef Gregor Tajovský

literárny smer/obdobie	slovenský realizmus (kritický)
literárny druh	epika
literárny žáner	poviedka
klúčové pojmy	epika, próza, priamy rozprávač, literárna postava, sociálny typ, sociálny motív

Maco Mlieč

Jedna z najlepších Tajovského poviedok zachytáva životný osud jednoduchého, zaostalého sluhu **Maca Mlieča**. Ako osemnásťročný začal pracovať na gazdovstve majetného sedliaka ako paholok pri koňoch. Keď mu zomreli rodičia, **gazda** ho na piaty rok po ich smrti prestal vyplácať a Maco pracoval len za nocľah, stravu, odev, pálenku a tabak (autor využíva ľudové dialektizmy, napríklad dohán, švíbalky, špiritus, fučka). Pre svoju dobrotivosť, nevzdelanosť, zaostalosť nepoznal cenu peňazí a myslel si, že gazda má s ním veľké výdavky, preto ho pokladal za veľkorysého. Maco bol veľmi pracovitý, zastal si každú robotu. Ako mládenec sa o seba i staral, ale keď mu minulo tridsať rokov, prestal sa holiť, česať, umývať a spával v maštali. Vyzeral zanedbane a špinavo, že s ním už ani sluhovia nechceli jedávať v spoločnej miestnosti pre čelaď.

Macovi sa posmievala dedina, dievky za to, ako vyzerá (mal hrdzavé vlasy, oči ako myš, tvár mal prepadnutú dovnútra, vrchnú gambu na tri prsty odutú a uši nemal skoro žiadne), a páni sa mu posmievali za to, že si nevybral nevestu. Správali sa k nemu ako k nedospelému. Dedinčania ho volali Mliečnikom, pretože sa podobal na hlinený hrniec na mlieko (prezývku možno spájať aj s frazeologizmom „mlieko mu po brade tečie“). S Macovým škaredým zovňajškom ostro kontrastuje jeho morálne bohatstvo a ľudskosť.

Gazda vyzeral úplne inak ako Maco, mal guľatú tvár a brucho ako súdok. Bol bohatý a lakomý a Maca zneužíval.

Rozprávač vstupuje do deja, stretáva sa s Macom a priateľsky s ním komunikuje o jeho mladosti a o jeho terajšej situácii (po 40 rokoch služby u gazdu). Radí mu, aby si zrátal, koľko by mal peňazí, keby ho gazda vyplácal. On však nemá pocit, že ho gazda zdiera, a je spokojný so svojou plácou a prácou.

Zadivený vstával som.

„Tak vy ste, Maco, celkom spokojný so službou a plácou?“

„A veru sa nemôžem ponosovať, ani za mladi, ani na starosť.“

„Tak zdravý zostaňte.“

„Zdravý si chod'te,“ rozišli sme sa.

Maco miloval prácu pri koňoch, ale po úraze (mladé kone sa splašili, prevrhli vozík a Macovi sa zlomila noha v kolene) len kríval, a tak ho gazda od koní poslal pracovať k volom. O pár rokov už vládol

len pásť kravy. Spával už len v telinci. Ochorel, nepomáhali mu ani bylinky a ťažkú prácu za neho robili ďalší paholci.

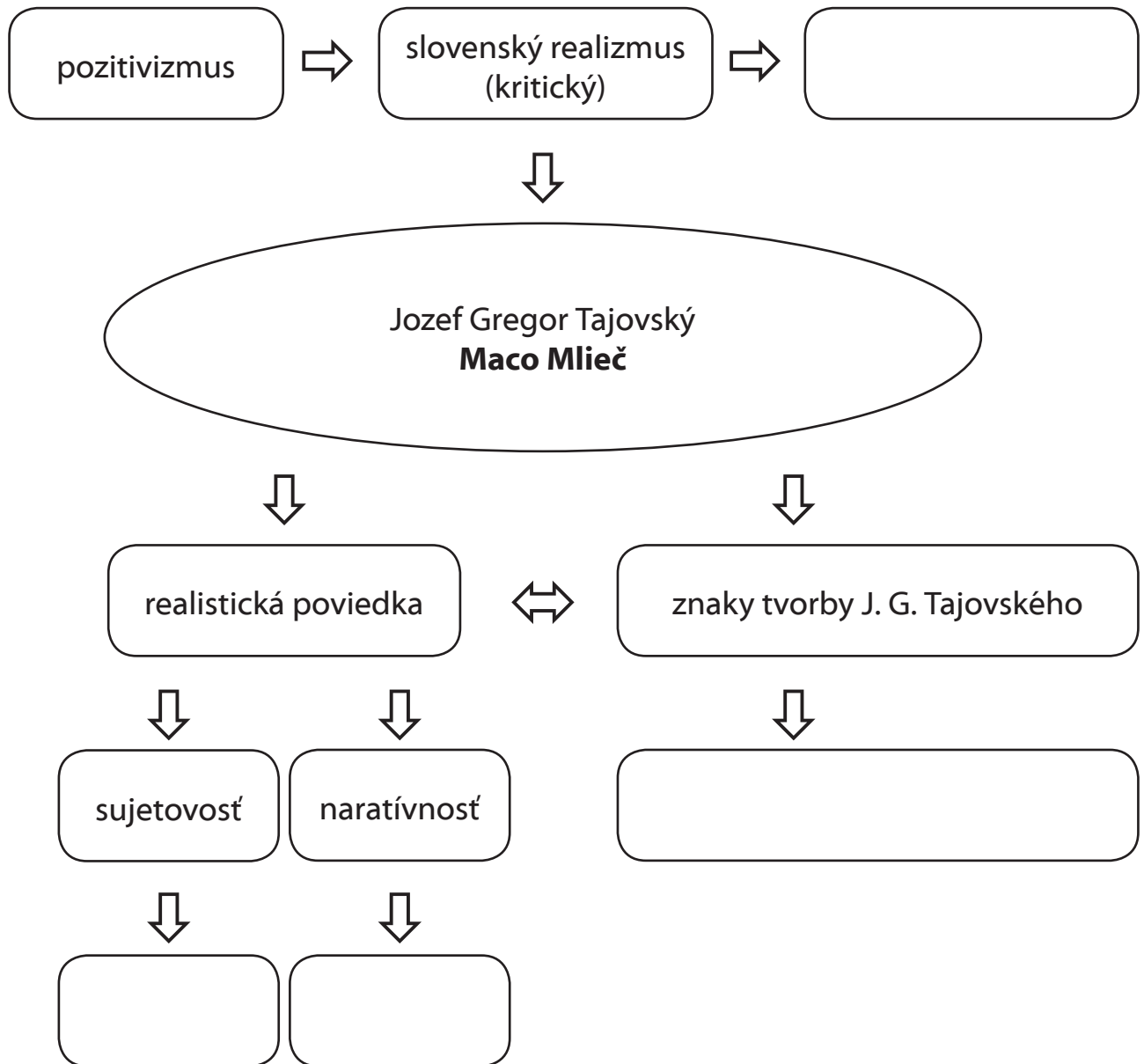
Poviedka sa končí **paradoxom** – Maco sa krátko pred smrťou príde rozlúčiť s gazdom, poďakuje sa mu za všetko a pýta sa gazdu, či mu nie je niečo dlžný. V gazdovi sa pohne svedomie a uistí Maca, že ešte on mu dlží trinásť zlatých. Macovi sa ulaví a prosí gazdu, aby ho dal za tie peniaze riadne pochovať (nie za plotom na cintoríne, kde pochovávali tulákov a samovrahov). Maco do rána umrel. Gazda mu vystrojil krásny pohreb. Celá dedina ho chválí, ale sluhovia si šepkajú, „že ho mal za čo pochovať“.

J. Gregor Tajovský je autor so silným **sociálnym akcentom**, glosátor života jednoduchých ľudí, žijúcich často na pokraji biedy. Vecným, takmer referujúcim štýlom (dokumentárna vecnosť), zachytil morálne zásady svojich hrdinov, ktoré je vhodné pripomínať v akejkoľvek podobe: pokoru, poctivosť, umiernenosť, uznanlivosť voči druhým.

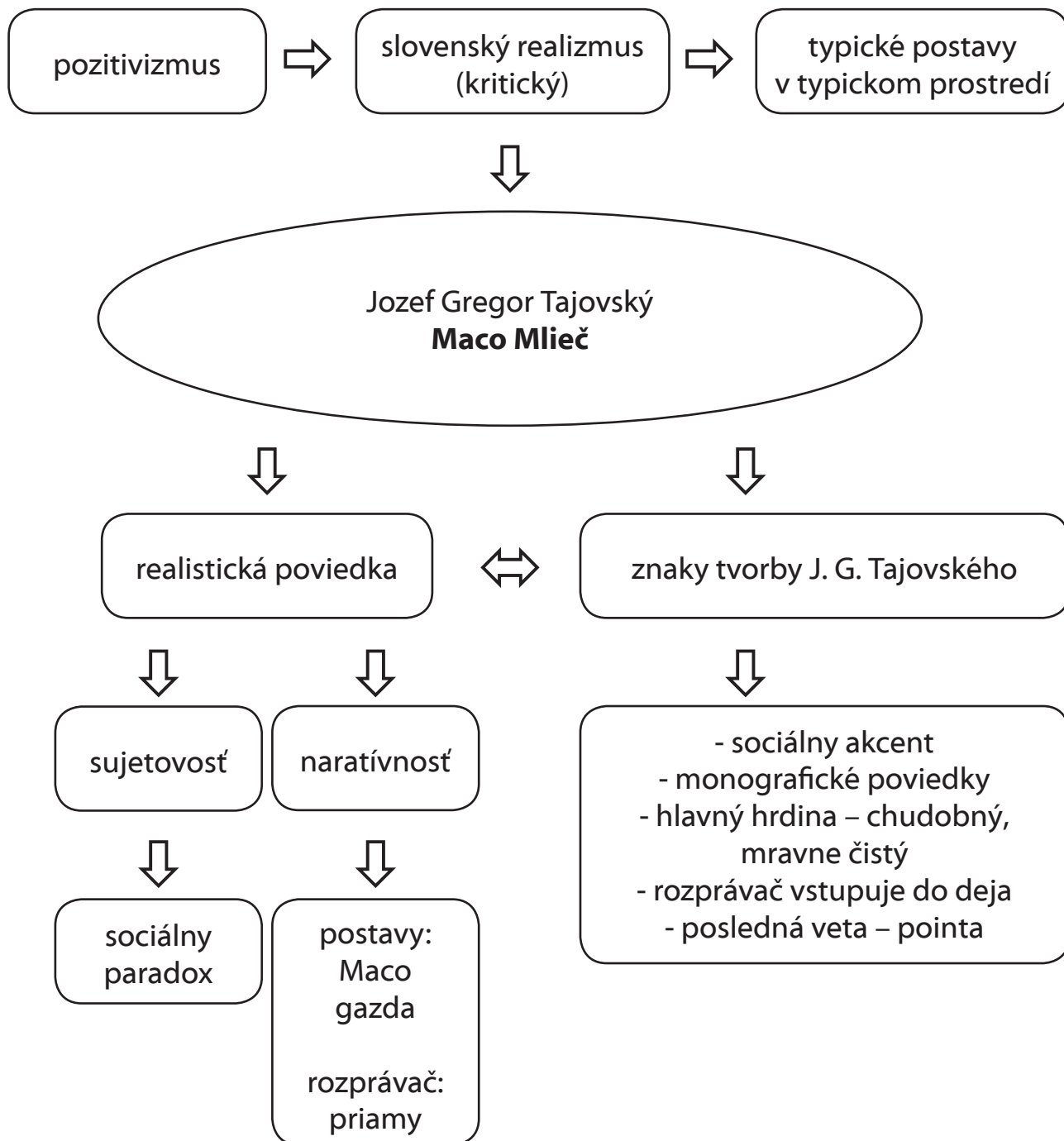
Poviedkam chýba väčšie napätie a osud postavy možno tušiť už na začiatku príbehu. Ide o tzv. **monografické poviedky** (vždy zamerané na jedného hrdinu). **Hlavnými hrdinami** sú sociálne ubití, **chudobní ľudia**, ktorí si neuvedomujú krivdu, ktorá je na nich páchaná; sú pracovití, tichí, pokorní, **mravne čistí**. Namiesto chronologického kompozičného postupu uprednostnil autor zachytenie priameho nesprostredkovaného stretnutia s postavou, prerozprávanie jej životnej cesty (aj pomocou retrospektívnych pohľadov). Ako **rozprávač teda rád vstupuje do deja a svoj postoj** k zobrazenému príbehu vyslovuje zväčša **v poslednej vete**, ktorá máva ironický podtón. Zameriava sa na detailný opis výzoru (ale opis prostredia, v ktorom postava žije, takmer chýba) i charakteristiku postavy (veľmi výstižne len niekoľkými kumulovanými prívlastkami – tzv. **skratkovitá charakteristika**). Približuje nielen morálne kvality, ale odhaľuje aj ľudské slabosti.

(Zdroj: Kormancová, I., Margenová, D.: Doplnkové učebné texty z literatúry 2012. Žilina: SOA, s. 16-17)

Príloha 3: Pojmová mapa

Správne vyplnenie pojmovej mapy:

(Zdroj: vlastný)

Príloha 4: Dobrý deň, pán Courbet

(Zdroj: <https://pbs.twimg.com/media/CrFNpWTWgAEm5Er.jpg:large>)

PRÍLOHA F

PaedDr. Soňa Ondrejková

Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Predmestská 82, Žilina

Predmet: Administratíva a korešpondencia

Tematický celok: Personálne písomnosti

Ročník: 3. ročník SOŠ, úplné stredné odborné vzdelanie – ISCED 3A

Študijný odbor: 6324 M manažment regionálneho cestovného ruchu

Téma: Životopis

Ciele:

- rozvíjať čitateľské zručnosti prostredníctvom čitateľských stratégií
- vytvoriť otázky vyplývajúce z prečítaného textu
- odpovedať na otázky vyplývajúce z prečítaného textu
- zhrnúť získané informácie do súvislého textu

Metódy a formy vyučovania: riadený rozhovor, diskusia, čitateľská stratégia SQ3R, 3-2-1, individuálna a skupinová práca

Časová dotácia: 45 minút (1 vyučovacia hodina)

Učebné pomôcky: tlačený text *7 princípov, ktoré viedli Steva Jobsa a firmu Apple k úspechu*

Typ textu na čítanie s porozumením: vecný text – informačný

Forma textu: nesúvislý text, zložený text pozostávajúci zo samostatných textov

Výber textu: Text bol vybratý s cieľom upozorniť žiakov na dôležitosť získavania životných skúseností už počas štúdia na strednej škole. Je určený žiakom, ktorí sa učia písať vlastný životopis, a dáva im inšpiráciu, ako byť úspešný. Dôvodom výberu textu bola priama súvislosť s praxou, uvedenie životných skúseností Steva Jobsa, ako byť aktívny a kreatívny. Takto môže svojím príkladom inšpirovať žiakov k aktívnemu životu už na strednej škole.

Scenár vyučovacej hodiny

Vyučovacia hodina je zameraná na rozvoj čitateľskej zručnosti žiakov, pričom sme využili čitateľskú stratégiu SQ3R v kombinácii so stratégiou 3-2-1. Žiaci pracujú s textom *7 princípov, ktoré viedli Steva Jobsa a firmu Apple k úspechu* v spolupráci s učiteľom, ktorý ich usmerňuje. Postupujú podľa pracovného listu a po častiach spoločne s učiteľom kontrolujú riešenia a diskutujú o nich. Čítajú pripravený vytlačený text, tvoria otázky, hľadajú na ne odpovede, určia kľúčové slová, vytvoria sumarizáciu textu. Na záver bude zadaná domáca úloha.

MOTIVÁCIA

Učiteľ ukáže žiakom pripravenú fotografiu človeka, ktorý má v ruke i-phone a za ním je nahryznuté jablko. Položí otázku, či žiaci tohto človeka poznajú, či im pozadie niečo pripomína. Po diskusii

učiteľ ukáže pripravený druhý obrázok, na ktorom je uvedené meno Steve Jobs, je to zakladateľ firmy Apple. Jeho firma je úspešná, a preto sa zameriame pri výučbe na praktické skúsenosti a odkaz tohto človeka.

AKTIVITY PRED ČÍTANÍM TEXTU

1. Preskúmajte text

Žiaci dostanú text v tlačenej podobe a ich úlohou je získať rýchly prehľad o článku, prezrieť si text, jeho nadpisy, podnadpisy, zvýraznené údaje. Do pracovného listu odpovedajú individuálne na otázky ohľadom rozsahu textu, štruktúry textu a spôsobov zvýraznenia textu. V prípade, že tréningy na čitateľskú gramotnosť už mali, nemusí učiteľ zadávať podrobný spôsob skúmania pripraveného textu.

Úloha: Prezrite si text, jeho nadpisy, podnadpisy, zvýraznené údaje. Uveďte rozsah textu, štruktúru textu a aspoň 3 spôsoby zvýraznenia textu.

Predpokladaná odpoveď:

Rozsah textu: 2 A4

Štruktúra textu: Text je delený na odseky.

Spôsob zvýraznenia textu: hrubý rez písma, kurzíva, zmena veľkosti písma, podčiarknutie

Proces porozumenia: zhodnotenie formy textu

AKTIVITY POČAS A PO PREČÍTANÍ TEXTU

2. Po preskúmaní textu žiak dostane úlohu na predvídanie obsahu.

Úloha: Napíšte jednou vetou **predpoklad, o čom text bude.**

Predpokladaná odpoveď:

Text obsahuje rady Steva Jobsa, ako byť v živote úspešný alebo Ako získal Steve Jobs a Apple úspech.

Proces porozumenia: uvažovanie o obsahu textu

3. Od tejto časti vyučovacej hodiny využije učiteľ prácu v skupinách. Podľa počtu žiakov v triede vytvorí dvojice alebo trojice žiakov tak, aby bral do úvahy individuálne rozdiely medzi žiakmi, ich schopnosť vyhľadávať kľúčové informácie a vyjadrovať sa. Takýmto spôsobom môžeme nenápadne začleniť žiakov so ŠVVP do skupiny bežných žiakov.

Úloha: Prezrite si podnadpisy a prečítajte prvý riadok každého odseku.

Proces porozumenia: získanie informácií z textu

4. Žiaci pracujú v dvojiciach, vytvárajú otázky, spoločné riešenia zapisujú do obidvoch odpovedových hárkov. Počet pripravených riadkov je rovnaký ako počet zásad Steva Jobsa.

Úloha: Zmeňte podnadpisy na otázky. Otázku majú sformulovať tak, aby po prečítaní odseku nasledovala na ňu odpoveď. Vytvorené otázky je nutné zapísať do pracovného listu každého žiaka vo vytvorených skupinách.

Predpokladaná odpoveď:

- Čo nás učí Steve Jobs ohľadom práce?
- Aká bola vízia Steva Jobsa?
- Ako naštartoval Steve Jobs svoju kreativitu?
- Ktorým veciam poviete nie?
- Ako vylepšoval Steve Jobs produkty firmy Apple?
- Akým spôsobom chcete svetu vysvetliť svoj nápad?
- Čo povedal Steve Jobs na pokraji bankrotu?

Proces porozumenia: získanie informácií z textu, porozumenie, interpretácia

5. Táto úloha nadväzuje na predchádzajúcu, pričom sa používa čitateľská stratégia SQ3R. Odpovede žiaci zapisujú v dvojiciach do obidvoch odpoveďových hárkov po vzájomnej konzultácii.

Úloha: Pozorne si prečítajte text každého odseku a odpovedzte na otázku, ktorá bola vytvorená z podnadpisu.

Predpokladaná odpoveď:

- Steve Jobs nás učí, že nemôžeme prísť s novými inovatívnymi produktmi, ak nebudeme mať vášeň pre rozvoj spoločnosti.
- Veril v to, že ľudia budú počítače používať každý deň a išiel za tým.
- Prepojením vedomostí a zručností z rôznych odborov si môžu ľudia všimnúť to, čo iní nepostrehnú.
- Zložitým veciam treba povedať nie, nepokračovať v ich vývoji.
- Produkty firmy Apple boli vylepšované na základe zážitku zákazníkov, ktorí navštevovali predajne.
- Aby sa nápad ujal, musím ho vedieť dobre a zaujímavo pomocou obrázkov vysvetliť.
- Povedal, že sa bude predávať menší počet výrobkov a len takých, ktoré podporujú záujem ľudí o svoje nádeje a sny.

Proces porozumenia: interpretácia informácií z textu, aplikácia

6. Otázka má priamo súvisieť s prečítanou témou, je to jedno z kritérií úspešnosti v tejto časti práce s pracovným listom.

Úloha: Pripravte si 3 otázky do diskusie k prečítanej téme.

Predpokladaná odpoveď:

Myslíte si, že človek bez vášne a vízie môže byť v živote úspešnejší ako človek s nimi?

Zjednodušovanie produktov Apple je spôsob, akým sa výrobky stávajú populárnejšími?

Aby bola prezentácia firmy zaujímavá, má obsahovať prevahu slov alebo obrázkov? Žiak vymyslí ďalšie...

Proces porozumenia: získanie informácií, uvažovanie, interpretácia

7.

Úloha: Odpovedzte na otázky súvisiace s textom.

1) Z článku o Stevovi Jobsovi uveďte, ako prepojil svoje štúdium na vysokej škole s využitím v počítači Macu.

2) Je správne tvrdenie, že priemernú predajňu Apple navštívi každý mesiac viac ako 65 000 zákazníkov? áno – nie

3) Aký bol dôvod, aby bolo na iPade iba jedno tlačidlo a na iPhone sa nepoužíva vstavaná klávesnica?

- a) nedostatok financií na kúpu materiálu na výrobu produktu,
- b) výrobok bol prioritne určený pre zákazníkov so zlým zrakom,
- c) zjednodušovanie výrobku a používania pre zákazníkov,
- d) používanie technických inovácií spôsobuje častú chybovosť.

Predpokladané odpovede:

1) Štúdium kaligrafie využil pri tvorbe rôznych fontov a grafických typov písma.

2) áno

3) c

Proces porozumenia: získanie informácií, uvažovanie, interpretácia

8. Žiaci už poznajú princíp vytvorenia pojmovej mapy a v tejto úlohe budú transformovať vedomosti do formy obrázka. Dôležité je graficky zobrazíť informácie z textu logicky správne. Práca v dvojiciach a trojiciach bude ukončená, pojmovú mapu budú vytvárať žiaci samostatne.

Úloha: Graficky spracujte text v podobe pojmovej mapy.

Predpokladaná odpoveď:

Proces porozumenia: uvažovať o obsahu textu, porozumieť textu

9. V tejto časti čitateľskej stratégie SQ3R žiaci vypíšu pre nich najdôležitejšie kľúčové slová, pričom úlohu vypracujú samostatne.

Úloha: Vypíšte aspoň tri kľúčové slová z textu.

Predpokladaná odpoveď:

vízia, kreativita, zjednodušovanie, zážitky, prezentácia, sny...

Proces porozumenia: uvažovať o obsahu textu, porozumieť textu

10. Každý žiak v tejto fáze ukáže pochopenie textu tak, že svojimi slovami zhrnie obsah textu, ktorý doteraz skúmal metódou SQ3R.

Úloha: Vypracujte v piatich – šiestich riadkoch krátke zhrnutie textu.

Existuje 7 zásad, ktoré dodržiaval Steve Jobs, a tak získala jeho firma Apple úspech. Základom je mať rád prácu, ktorú robíme, mať víziu a prepojiť skúsenosti z rôznych odborov. Človek by mal byť kreatívny aj asertívny, má vedieť povedať nie. A to najmä vtedy, keď ide o zjednodušovanie výrobkov, aby boli pre užívateľa jednoduché a elegantné. Ľudia používajúci nejaký produkt majú mať zážitok z jeho používania, aby sa vytvorilo prepojenie medzi nimi a značkou. Dôležité je svoje vízie prezentovať formou obrázkov.

Proces porozumenia: získanie informácií, porozumenie, interpretácia informácií z textu

11. Keďže žiakov učíme najmä pre prax, t. j. aby využili teoretické poznatky v praxi, je dôležité, aby z textu o Stevovi Jobsovi vybrali to, čo je pre nich motivačné do ďalšieho života.

Úloha: **Vyjadrite svoj názor na tému, ako byť úspešný v živote.** Využite informácie z textu, ktoré vás zaujali a nútili k zamysleniu nad vlastnými školskými aj mimoškolskými aktivitami.

Predpokladaná odpoveď:

Steve Jobs mal víziu, nápad a ten počas svojho života doviedol k úspešnej firme. Je to pre každého mladého človeka motivácia do budúcnosti, aby rozvíjal svoje záľuby a pri správnom prepojení s vedomosťami a zručnosťami môže byť v živote úspešný. Len dlhodobou cieľavedomou činnosťou študent môže dokázať svoju pripravenosť na prax. Treba byť aktívny, zapájať sa do akcií, rozvíjať svoje zručnosti a nadobúdať pracovné schopnosti. Takáto cesta rýchlejšie vedie do vytýčeného cieľa.

Proces porozumenia: porozumenie a aplikácia informácií

12. Reflexia

Stratégia 3-2-1

V záverečnej aktivite sa žiaci sústredia na zosumarizovanie informácií z prečítaného článku vzhľadom na ich dôležitosť. Vyhodnotia tri informácie, ktoré sú podľa nich najdôležitejšie, potom nájdu dve pre nich najzaujímavejšie informácie a nakoniec uvedú jednu informáciu, na ktorú nenašli v texte odpoveď. Táto informácia ich motivuje k tomu, aby si ju vyhľadali na internete, keď bude zadaná domáca úloha.

Úloha: Nájdite v texte:

a) tri informácie, ktoré sú podľa vás najdôležitejšie:

Predpokladaná odpoveď:

- *Steve Jobs nám ukázal, že sila vízie je veľká, a ak ju máme, môžeme v živote veľa dokázať.*
- *Prepojením vecí v živote dokážeme naštartovať svoju kreativitu.*
- *Veci treba zjednodušovať, treba vedieť povedať „nie“ niektorým zložitým veciam.*

b) dve pre vás najzaujímavejšie informácie:

Predpokladaná odpoveď:

- *Priemerný obchod firmy Apple navštevuje týždenne veľmi vysoký počet zákazníkov.*
- *V roku 1997 bol Apple na pokraji bankrotu.*

c) jednu informáciu, na ktorú ste v texte nenašli odpoveď:

Predpokladaná odpoveď:

- *Mal Steve Jobs deti? alebo Aký bol jeho mesačný príjem?*

Proces porozumenia: porozumenie a aplikácia informácií

13. Domáca úloha

a) Vyhľadajte na internete životopis Steva Jobsa. Zamerajte sa najmä na jeho vzdelanie a pracovné skúsenosti. Životopis prineste vytlačený do školy na budúcu hodinu ADK.

b) Ak ste uviedli v reflexii v bode c) informáciu, na ktorú je možné vyhľadať odpoveď s využitím internetu, urobte to.

TEXT

7 princípov, ktoré viedli Steva Jobsa a firmu Apple k úspechu

Oliver Olejník

Na svete je iba pár ľudí, ktorí celkom zmenili jeden odbor. Steve Jobs ich zmenil niekoľko – výpočtovú techniku, telekomunikáciu, hudbu a filmy. Ako dokázal to, že mal na svet taký vplyv? Čo sa od neho môžeme naučiť?

Tu je 7 zásad, ktoré viedli k úspechu Steva Jobsa a jeho spoločnosť Apple:

1. Robte to, čo milujete

Steve Jobs nás naučil, že nemôže prísť s novými, inovatívnymi a zaujímavými produktmi, ak nebude mať zapálenie a vášň pre rozvoj spoločnosti. „*Ludia s vášňou môžu zmeniť svet k lepšiemu. Ak ste ju ešte nenašli, hľadajte ďalej, nevzdávajte sa.*“ **Steve Jobs**

2. Urobte diery do sveta

Steve Jobs veril sile vízie a rozhodne aj veľkú víziu mal. V polovici 70. rokov sa počítačmi zaoberalo iba pár nadšencov. Steve bol presvedčený o tom, že počítače budú ľudia nakoniec používať v každodennom živote. A tak vyzval spoluzakladateľa Steva Wozniaka a tím Applu, aby vytvorili počítač, ktorý by bežní ľudia mohli používať každý deň. To viedlo k vytvoreniu počítača, ktorý zmenil všetko – Macintosh. V roku 1984 Mac pomohol Applu priblížiť naplnenie vízie, **ktorú Steve Jobs vyslovil už o 10 rokov predtým.**

3. Prepojujte veci a naštartujte tak svoju kreativitu

„*Kreativita je iba prepojovanie vecí.*“ **Steve Jobs**

Myslel tým, že ľudia, ktorí majú veľa skúseností, často vidia veci, ktoré si iní nevšimnú. Steve často prepojoval myšlienky z niekoľkých rôznych odborov. Napríklad na vysokej škole študoval kaligrafiu. Kaligrafia nemala v jeho živote žiadne praktické využitie, ale zaujímalo ho to a **bola jeho vášňou.** Neskôr jeho skúsenosti s kaligrafiou našli **využitie v Macu** – prvé počítače s krásnymi fontmi a rôznymi grafickými typmi písma.

4. Povedzte „NIE“ 1000 veciam

Steve Jobs bol pyšný na to, čo Apple dokázal, ale aj na to, čo sa Apple rozhodol neurobiť.

„*Inovácia vychádza z toho, že poviete „NIE“ tisícom vecí.*“ **Steve Jobs**

To vedie k zjednodušovaniu. Vo svete Applu sa snažia zjednodušovaním eliminovať zmätok. Takže čokoľvek, čo ničí zákazníkov zážitok, je eliminované.

To je dôvod, prečo je vpredu na iPade iba jedno tlačidlo alebo prečo nie je na iPhone vstavaná klávesnica. Apple produkty sú populárne, pretože sú jednoduché, elegantné a ich použitie je jednoduché. Všetko to sa začalo u Steva Jobsa, ktorý si položil jednu otázku: „*Čo môžeme odstrániť?*“

5. Poskytnite nevídané množstvo zážitkov

Steve Jobs vylepšil nevídané množstvo produktov, ale vylepšoval ich na základe zážitkov zákazníkov. Predajne Apple zarábajú na m² viac peňazí, ako akýkoľvek iný obchod, a to aj vrátane tých luxusných. **Sú plné od ráno do večera.** Priemerný obchod navštívi každý týždeň 17 000 zákazníkov.

Keď Steve Jobs prvýkrát prišiel s konceptom pre obchody Apple, povedal, že budú iné, pretože sa v nich nebudú iba premiestňovať krabice, ale budú obohacovať ľuďom život. Takže všetky tie zážitky, ktoré získate pri návšteve obchodu Apple, vás majú obohatiť a **vytvoriť emocionálne prepojenie medzi vami a značkou Apple.**

6. Dobre vyjadrite to, čo chcete svetu povedať

Môžete mať ten najlepší nápad na svete, ale ak ho neviete dobre vysvetliť, je úplne zbytočný. Steve Jobs bol ten najlepší spíker na svete. Miesto toho, aby iba predniesol prezentáciu tak, ako to robí väčšina ľudí, skôr informoval, vzdelával, inšpiroval a bavil. **To všetko v jednej prezentácii.**

Ak je jedna vec, ktorú môžete dokázať dnes a byť tak viac ako Steve Jobs, je to toto: **Premýšľajte vizuálne.** Na snímkach Steva Jobsa bolo veľmi málo slov. To je filozofia, ktorá sa volá **prevaha obrázkov.** Znamená to, že si ľudia skôr zapamätajú informáciu, ktorá je prezentovaná slovami a zároveň obrázkami, ako len prezentovaná slovami.

7. Predávajte sny, nie produkty

V roku 1997, keď bol Apple na pokraji bankrotu, Steve Jobs povedal, že zredukuje množstvo predávaných produktov, aby uspokojil potreby svojich najvernejších zákazníkov. Hovoril, že v tej dobe si niektorí ľudia mysleli: „Musíš byť blázon, že kupuješ Mac!“ „V tom šialenstve však vidíme génia. A to sú ľudia, pre ktorých vytvárame veci,“ povedal Steve.

Zákazníci sa nezaujímajú o váš produkt, ale zaujímajú sa o seba – o svoje nádeje, sny a ambície.

„Pokiaľ pomôžete zákazníkovi dosiahnuť jeho sny, bude váš.“ **Steve Jobs**

Existuje jeden príbeh, ktorý zhrňuje život a kariéru Steva Jobsa:

Vedúci, ktorý mal vylepšiť obchod spoločnosti Disney, raz Stevovi zavolať a požiadať ho o radu. Stevova rada bola: „Snívaj vo veľkom.“ Myslím, že je to tá najlepšia rada, ktorú by nám dnes dal. Snívajte vo veľkom, nájdite genialitu vo vašom šialenstve, verte si a verte svojej vízii a buďte kedykoľvek pripravený brániť tieto myšlienky, pretože práve tieto myšlienky môžu **zmeniť svet.**

(Zdroj: <http://stavamesauspesnymi.sk/7-principov-ktore-viedli-steva-jobsa-firmu-apple-uspechu/>, cit. 08.06.2017)

Pracovný list

7 princípov, ktoré viedli Steva Jobsa a firmu Apple k úspechu

(bez vyznačenia priestoru pre žiaka)

Pred prácou s textom najprv text preskúmate. Potom budete postupovať po odsekoch tak, že vytvoríte otázky z nadpisov a podnadpisov. V ďalšom kroku budete na ne hľadať odpovede, určíte kľúčové slová a následne vytvoríte sumarizáciu textu. Postupujte podľa pokynov v zadani.

1. Prezrite si text, jeho nadpisy, podnadpisy, zvýraznené údaje. Uveďte rozsah textu, štruktúru textu a aspoň 3 spôsoby zvýraznenia textu.

2. Napíšte jednou vetou **predpoklad, o čom text bude.**

3. Prezrite si **podnadpisy** a prečítajte **prvý riadok** každého odseku.

4. Zmeňte podnadpisy **na otázky.**

5. Pozorne si **prečítajte text každého odseku a odpovedzte na otázku**, ktorá bola vytvorená z podnadpisu.

6. Pripravte si 3 otázky **do diskusie** k prečítanej téme.

7. Odpovedzte na otázky súvisiace s textom.

7.1) Z článku o Stevovi Jobsovi uveďte, ako prepojil svoje štúdium na vysokej škole s využitím v počítači Macu.

.....
7.2) Je správne tvrdenie, že priemernú predajňu Apple navštívi každý mesiac viac ako 65 000 zákazníkov? áno – nie

7.3) Aký bol dôvod, aby bolo na iPade iba jedno tlačidlo a na iPhone sa nepoužíva vstavaná klávesnica?

a) nedostatok financií na kúpu materiálu na výrobu produktu,

b) výrobok bol prioritne určený pre zákazníkov so zlým zrakom,

c) zjednodušovanie výrobku a používania pre zákazníkov,

d) používanie technických inovácií spôsobuje častú chybovosť.

8. Graficky **spracujte text** v podobe pojmovej mapy.

9. Vypíšte aspoň **tri kľúčové slová z textu.**

10. Vypracujte v piatich – šiestich riadkoch krátke **zhrnutie textu**.

11. Vyjadrite **svoj názor na tému, ako byť úspešný v živote**. Využite informácie z textu, ktoré vás zaujali a nútili k zamysleniu nad vlastnými školskými aj mimoškolskými aktivitami.

12. Reflexia

Nájdite v texte:

- a) tri informácie, ktoré sú podľa vás najdôležitejšie,
- b) dve pre vás najzaujímavejšie informácie,
- c) jednu informáciu, na ktorú ste v texte nenašli odpoveď.

13. Domáca úloha

- a) Vyhľadajte na internete životopis Steva Jobsa. Zamerajte sa najmä na jeho vzdelanie a pracovné skúsenosti. Životopis prineste vytlačený do školy na budúcu hodinu ADK.
- b) Ak ste uviedli v reflexii v bode c) informáciu, na ktorú je možné vyhľadať odpoveď s využitím internetu, urobte to.